

Torsdagen den 20 april

Kl. 11.00

Förhandlingarna leddes till en början av fru andre vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 12 innevarande månad.

§ 2 Om föreskrifter för att skydda allmänheten mot olycksfall på byggarbetsplatser

Herr civilministern LUNDKVIST erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Olof Johanssons* i Stockholm (c), dels fru *Fränkels* (fp) i kammarens protokoll för den 6 april intagna frågor, nr 153 respektive 155, och anförde:

Fru talman! Herr Olof Johansson i Stockholm har frågat mig om jag är beredd föreslå sådana skyddsföreskrifter för byggarbetsplatser och motsvarande att olycksfallsriskerna för allmänheten och inte minst barnen så långt möjligt avlägsnas.

Fru Fränkel har frågat mig om jag vill medverka till införandet av tvingande skyddsbestämmelser vid byggarbetsplatser för att minska risker för barnolycksfall.

Frågorna besvaras i ett sammanhang.

Enligt 60 § byggnadsstadgan skall vid byggnadsarbete de försiktighetsmått iakttas, som behövs för att förekomma skada på person och egendom. I statens planverks föreskrifter, råd och anvisningar till byggnadsstadgan (Svensk Byggnorm) anges vilka särskilda försiktighetsmått som skall iakttas. Där föreskrivs bl. a. att arbetsplats skall stängas av från plats som är tillgänglig för allmänheten, när det behövs till skydd mot olycksfall. Byggnadsnämnden skall dessutom enligt 58 § byggnadsstadgan, när den ger byggnadslov, meddela de säkerhetsföreskrifter som behövs för det särskilda byggnadsföretaget.

För varje byggnadsföretag av nämnvärd omfattning skall finnas en ansvarig arbetsledare. Det är i första hand denne som ansvarar för att föreskrivna försiktighetsmått iakttas. Det är byggnadsnämndens skyldighet att tillse att så sker. Byggnadsnämnden kan ta ifrån den ansvarige arbetsledaren hans uppgift, om han gör sig skyldig till allvarlig försummelse. Nämnden kan också meddela vitesföreläggande om erforderliga säkerhetsåtgärder eller själv vidta sådana på den byggandes bekostnad. Statens planverk övar tillsyn över byggnadsnämndernas verksamhet.

Utöver nu nämnda bestämmelser finns anvisningar av arbetarskyddsstyrelsen om skyddsanordningar på byggarbetsplatser.

Av vad jag har anfört framgår att gällande bestämmelser ålägger den för byggnadsföretaget ansvarige att vidta de säkerhetsåtgärder som

Torsdagen den

20 april 1972

Om föreskrifter för att skydda allmänheten mot olycksfall på byggarbetsplatser

Torsdagen den
20 april 1972

*Om föreskrifter för
att skydda allmän-
heten mot olycks-
fall på byggarbets-
platser*

behövs samt att byggnadsnämnden har tillräckliga befogenheter att tillse att så sker. Det är självfallet angeläget att såväl de byggande som byggnadsnämnderna aktivt verkar för att tragiska olyckor av den typ som avses i frågorna så långt möjligt förhindras. Jag förutsätter därvid att byggnadsnämnderna följer dessa frågor med stor uppmärksamhet och utnyttjar sina befogenheter att tillse att säkerhetsföreskrifterna följs.

Statens planverk har i skrivelse i maj 1971 till landets samtliga byggnadsnämnder särskilt påpekat behovet av tillsyn över byggandet och därvid bl. a. anført att det är angeläget att besiktning på arbetsplatserna sker i sådan omfattning och vid sådan tidpunkt att risken för olycksfall och andra olägenheter förebyggs.

Jag har inhämtat att verket förbereder en ny skrivelse till byggnadsnämnderna i vilken bl. a. erinras om den skyldighet som åligger den ansvarige arbetsledaren att stänga av byggarbetsplats.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Fru talman! Jag tackar civilministern för svaret på min fråga.

Det ger såvitt jag kan se en korrekt bild av de bestämmelser som finns. Men trots att dessa bestämmelser existerar känns det i dag särskilt angeläget att aktualisera den här frågan därför att när det inträffar barnolycksfall av den typ som hände i Vinsta i västra Stockholm upplevs de som väldigt onödiga och så, att man hade kunnat förhindra olyckan om man varit mera uppmärksam på de här problemen. Man behöver inte leta länge i den här regionen i varje fall för att upptäcka otaliga olycksrisker av samma karaktär som den i Vinsta. Det måste ju innebära att de regler och föreskrifter som finns inte uppmärksammas tillräckligt av vederbörande myndigheter och på berörda arbetsplatser.

Jag tycker att det är en särskild uppgift för oss här i riksdagen att försöka *skapa opinion* och att sprida kännedom om de regler som finns. På det sättet kan det enskilda fallets tragik användas. Detta har nämligen en enorm genomslagskraft. Människor upprörs med all rätt, och tycker, som jag sade tidigare, att dessa olycksfall är onödiga, och vi måste försöka vända det intresset i en konstruktiv riktning.

Att utkräva ansvar för en olycka när den redan inträffat är i och för sig inget primärt syfte. Vad man önskar är naturligtvis att ansvarsfördelningen för skyddsåtgärder som finns eller som kan tillskapas upplevs som så klar att människor hela tiden känner med sig att det ankommer på dem själva att tillse att allt görs, dvs. att fördelningen av ansvaret får en *förebyggande* effekt.

Jag har för min del svårt att befria mig från tanken att denna barnolycksfallsproblematik är en utlöpare av det frågekomplex som debatterades här i går. Det gäller problematiken med en tidig inflyttning till nybyggda bostadsområden, det gäller de ur åtskilliga synpunkter ofärdiga miljöerna, där det inte finns några ordentliga lekplatser eller alternativa möjligheter för barnen. Det gäller vidare de förändrade krav på föreskrifter som storbyggnationerna motiverar genom att dessa inte är lika lätta att övervaka som de mera avgränsbara arbetsplatserna. Det gäller också den tekniska utvecklingens verkningar.

Allt detta och situationen inom barntillsynen gör att de obehagade

ögonblicken, som det så ofta talas om i barnolycksfallssammanhang, och riskerna blir allt svårare att undvika, och därvidlag har vi ett gemensamt ansvar, inte minst i samhällsplaneringen.

Fru FRÆNKEL (fp):

Fru talman! Också jag skall be att få tacka civilministern för svaret på min enkla fråga.

Jag instämmer helt i vad herr Olof Johansson i Stockholm framförde. Vi måste kanske vidta en del nya åtgärder. Civilministern säger i sitt svar att statens planverk i skrivelse i maj 1971 till landets samtliga byggnadsnämnder påpekat att framför allt de nu berörda olycksfallsriskerna skulle uppmärksammas. Jag tänker i detta sammanhang främst på barnen.

Efter den 1 maj 1971 har det hänt många olyckor av detta slag just i fall, där man tydligen inte har vidtagit riktiga säkerhetsåtgärder på byggplatserna. Förutom Vinstaolyckan, som aktualiserats i denna debatt, har det t. ex. förekommit en snarlik drunkningsolycka i Göteborg och strax före jul inträffade en otäck olycka i Nässjö. Inte heller där var arbetsplatsen avstängd, och ett barn som trillade ned på en bräda, fick spikar i ögonen och blev svårt skadat.

Skrivelsen har tydligen inte haft någon verkan, åtminstone inte på det sätt som vi tycker att den borde ha haft. Det är gott och väl, att man nu sänder ut en ny skrivelse till byggnadsnämnderna, men jag tror alltså inte att det är tillräckligt.

Vi måste dessutom, som herr Johansson sade, försöka skapa en opinion.

Jag har ibland ställt mig den frågan — jag reser alltså inte något krav härom — om man inte måste införa uttryckliga och entydiga bestämmelser och om man kanske inte t. o. m. måste tillgripa en tvingande lagstiftning. Frågan om ansvaret är självfallet inte det viktigaste. En olycka borde i stället kunna förebyggas. Jag vill fråga om det är felaktigt, att man begär att en lagstiftning införs, så att arbetsplatser blir väl inhägnade och avstängda för barn.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Fru talman! Vi har redan en sådan lagstiftning, fru Fränkel. Vad fru Fränkel avser är väl att man skulle försöka åstadkomma ytterligare detaljerade bestämmelser om hur skydden skall utformas i de olika situationer som kan förekomma på en arbetsplats.

Här tvingas vi ändå konstatera att vi måste låta de ansvariga arbetsledarna bedöma de olika situationer som kan vara för handen på arbetsplatserna. Jag tror inte det skulle vara särskilt lyckat om vi skulle försöka oss på att utarbeta detaljerade normer för varje tänkbart fall och sedan överlåta åt arbetsledarna att tillämpa dessa bestämmelser. Man får ju förutsätta att det finns yrkeskunnigt folk på arbetsplatserna som kan bedöma vilka åtgärder som är nödvändiga för att den säkerhet skall uppnås som lagen föreskriver att man skall eftersträva.

Alla är vi väl överens om angelägenheten av detta, och jag tror det är värdefullt — därvidlag delar jag bägge talarnas uppfattning — att vi fäster

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Om föreskrifter för
att skydda allmän-
heten mot olycks-
fall på byggarbets-
platser*

Torsdagen den
20 april 1972

*Om föreskrifter för
att skydda allmän-
heten mot olycks-
fall på byggarbets-
platser*

opinionens uppmärksamhet på detta, men vi kan konstatera att frågan gäller efterlevnaden av de lagar och förordningar som redan finns. Där ligger ansvaret naturligtvis i första hand på arbetsledaren; sedan är det byggnadsnämndens uppgift att övervaka att han verkligen tar detta ansvar.

Fru FRÆNKEL (fp):

Fru talman! Jag sade ju att jag själv ställer mig litet tveksam till en sådan lagstiftning, men jag har den uppfattningen att det nu inte finns några bestämda normer att gå efter.

IBLAND ser man på arbetsplatserna helt enkelt bara ett anslag: "Tillträde förbjudet för barn." Små barn kan inte läsa eller uppfattar inte vad det står. Dessutom är barn nyfikna och går gärna in på arbetsplatsen ändå. Man måste alltså konstatera att det inte räcker med att sätta upp ett sådant anslag.

När jag går till riksdagen passerar jag varje dag en arbetsplats, där det står att föräldrarna själva måste ta ansvaret och övervaka, att deras barn inte går in på arbetsplatsen. Där ligger det en massa bräder och allt möjligt farligt skräp. I dagens samhälle kan föräldrarna inte alltid övervaka att barnen inte springer in på arbetsplatser och gör sig illa. På den här arbetsplatsen finns det visserligen inte några farliga gropar, men det finns en mängd materiel som barnen kan skada sig på. Jag undrar om den arbetsplatsen är riktigt utformad enligt de normer som civilministern talar om, eller bör man göra nya.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Fru talman! Naturligtvis är vår gemensamma uppgift att försöka lägga fram konstruktiva förslag som kan rätta till missförhållandena.

Jag erkänner utan vidare att det är en svår uppgift, och jag antar att civilministern delar min uppfattning. Men det finns vissa saker, som jag antydde i mitt första anförande, som jag tycker man borde koncentrera sin uppmärksamhet på. Det har under senare år inträffat vissa förändringar som ökat svårigheterna på detta område och skärpt kraven på skyddsföreskrifter. Jag avser exempelvis de stora öppna arbetsplatserna - byggen och andra - som är svåra att ha överblick över. Kontrollkraven ökar, t. ex. för byggnadsnämnderna. Frågan är ju om man inte helt enkelt skulle kräva en kontinuerlig bevakningstjänst, som inte bara tar sikte på att skydda arbetsplatsen och de tillgångar och egendomar som finns där för åverkan, utan även utför ren bevakning så att obehöriga icke kan komma i närheten av det som inte går att direkt göra ofarligt.

Det gäller naturligtvis att inskräpa så att det opinionsmässigt blir alldeles klart, vem som har ansvaret. Det är också viktigt. Därjämte har vi den allmänna principiellt riktiga linje som jag tycker att vi bör följa i all planering, att anpassa oss till de svagas förutsättningar. Det gäller inte minst när man skall tillgodose de krav som barnen måste ha rätt att ställa. Det är som fru Fränkel nämnde, att de inte kan läsa och inte uppfatta farorna på samma sätt som äldre. De har inte den erfarenheten, de handlar inte rationellt, de stimuleras av leken till obetänksamhet osv. Då gäller det att inrikta planeringen efter just denna grupp, som har minst

möjligheter att klara sig i en konstlad miljö. Detta är en sak som vi borde mera konsekvent tillämpa i all planering, och det tycker jag också gäller under tillblivelseskedet.

Ett verkligt dilemma är, att om man gör bestämmelser alltför detaljerade riskerar man att de försvinner så att säga, att de inte uppfattas. Därför trycker jag återigen på att vi måste få ut ansvarsfördelningen så att den i sig kan verka förebyggande, inte så invecklad och krånglig utan klar. Klarhet, tror jag, skulle gynna de syften som vi vill främja -- att skydda barnen och allmänheten på byggarbetsplatserna.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Fru talman! Får jag peka på att just förhållandena vid de icke färdiga bostadsområdena, där inflyttning sker så att säga i förväg, var ett av skälen till att planverket förra året sände ut en uppmaning till byggnadsnämnderna.

Så vitt jag kan förstå lagstiftningen är ansvarsfördelningen fullständigt klar. När det gäller bindande föreskrifter skall jag bara be att få citera vad som står i planverkets anvisningar (detta är alltså en bindande föreskrift): "Där så erfordras till skydd mot olycksfall stängs arbetsplats av från för allmänheten tillgänglig plats (t. ex. gata och väg samt sådan gård eller tomtmark som är allmänt tillgänglig)."

Det finns alltså en bindande föreskrift. Om man bara satt upp en skylt "Obehöriga äga ej tillträde", har man inte uppfyllt de anspråk som denna bindande föreskrift ställer. Då rör det sig såvitt jag förstår helt enkelt om en efterlevnadsfråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Ang. skydd för jugoslaviska medborgare och institutioner i Sverige

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr Srenssons i Malmö (vpk) i kammararens protokoll för den 11 april intagna fråga, nr 164, och anförde:

Fru talman! Herr Svensson i Malmö har frågat mig om jag anser att tillräckliga åtgärder vidtagits för att skydda jugoslaviska medborgare och institutioner i Sverige från följderna av de s. k. Ustasjagruppernas verksamhet.

Låt mig först säga att all terroristverksamhet med den likgiltighet för människor och egendom som visas i plötsliga våldsaktioner alltid är svår att bekämpa. Särskilt gäller detta demokratiska samhällssystem som vårt, i vilka individens fri- och rättigheter utgör en grundpelare. Det är från denna utgångspunkt vi har att bedöma de åtgärder som vidtagits för att skydda jugoslaviska medborgare och institutioner här. Jag kan försäkra att berörda svenska myndigheter vidtar alla åtgärder som bedömts rimliga för att avvärja angrepp mot jugoslaver och jugoslavisk egendom. Jugoslaviska institutioner bevakas kontinuerligt. Om befarade angrepp mot person anmäls till polisen, erbjuds vederbörande polisskydd. En intensiv spaningsverksamhet bedrivs också för att i förväg få reda på

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

Ang. skydd för jugoslaviska medborgare och institutioner i Sverige

Torsdagen den
20 april 1972

Ang. skydd för jugoslaviska medborgare och institutioner i Sverige

planerade våldsaktioner.

Tyvärr har dessa åtgärder inte fullständigt kunnat hindra all terroristverksamhet. Myndigheterna strävar därför efter att intensifiera bekämpandet av denna verksamhet.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Fru talman! Jag får tacka för svaret.

Frågan har sin självklara bakgrund. Ustasjagruppernas aktivitet efter ambassadörmordet har fortsatt med oförminskad styrka och ett nytt attentat har nyligen inträffat. Den kroatiska fascismen har visat nya drag i sitt yttre framträdande. Dels söker den framställa sig i ett skenbart vänsterradikalt ljus för att blanda bort korten. Statsrådet har kanske observerat namnet "Kroatiska socialistiska befrielseörelsen" och sett de rödmålade inskrifterna på väggarna runt riksdagshuset med vädjan om "stöd åt det kroatiska FNL". Dels framträder den kroatiska nationalismen under täckmantel av kulturpolitiska föreningar och sällskapsklubbar. I dessa finns många enskilda Ustasjamän även i ledande ställning.

Jag tror tyvärr — jag har sagt det tidigare i kammaren — att en del svenska myndigheter fortfarande inte riktigt förstått vad Ustasja är, hur medlemmarna arbetar, bakom vilka skyllar de döljer sig. Men man underskattar inte bara den kroatiska fascismen. Jag tror tyvärr också, att den politiska attityden mot dessa grupper i många hänseenden grundlades under det kalla kriget. Varje person som före den stora arbetskraftsimporten kom från Jugoslavien fick någon sorts respektabelt sken kring sig som föregiven flykting undan kommunismen. I skydd av detta sken har Ustasja kunnat räkna på en tolerans, som ibland ter sig ganska otrolig. Det är detta de lojala jugoslaverna haft på känn, när de av rädsla inte alltid vågar gå till svensk polis och anmäla även grova och lagstridiga påtryckningsförsök. De svenska myndigheternas benägenhet att avfärda dessa ting som familjebråk och deras senfärdighet när det gäller initiativ för att kartlägga och motverka Ustasjagruppernas olagliga beteende är markant. Det kontrasterar ganska mycket mot den betydligt snävare och negativare rättspraxis som drabbar exempelvis svenska FNL-ungdomar när de söker sälja sitt material på offentlig plats eller — för att ta ett färskt exempel — radikala värnpliktiga, som fullt lagligt uppträder på värnpliktsriksdagen. Det har heller inte undgått någon, att de resurser som stått till buds för att bevaka amerikanska institutioner även mot relativt ofarliga aktioner — av helt annan dimension än Ustasjas terroraktioner — är betydligt större än de som satts in för att skydda jugoslaviska institutioner mot rena väpnade angrepp. På den kanten har ingripandena tyvärr kommit sent, trots upprepade varningar bl. a. här i riksdagen.

Skall man få bukt med Ustasjaterroren kan man inte vänta tills anmälningar kommer in. Man får granska de kroatiska nationalistföreningarna mer aktivt och noggrant, man får samarbeta aktivare med och vinnlägga sig om förtroende hos de lojala jugoslaverna i landet.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
20 april 1972

*Om bättre kontroll
på privat importerade
fodervaror*

Herr jordbruksministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr Wikners (s) i kammarans protokoll för den 11 april intagna fråga, nr 163, och anförde:

Fru talman! Herr Wikner har frågat om jag avser att ta initiativ i syfte att få bättre kontroll på privat importerade fodervaror.

Bestämmelser om tillverkning av och handel med fodermedel finns i fodermedelsförordningen och i kungörelsen om tillämpningen av denna förordning. Vidare har statens jordbruksnämnd meddelat tillämpningsbestämmelser till förordningen och kungörelsen.

Enligt dessa bestämmelser får fodermedel som har tillsatts annat specialämne än vitaminer inte föras in i riket, saluhållas eller försäljas utan tillstånd av statens jordbruksnämnd. För att se till att bestämmelserna efterlevs tar nämnden hos tillverkare, importörer och andra handlande prov av varor som är avsedda att försälas. När det gäller här nämnda fodermedel finns det sålunda bestämmelser som reglerar import och försäljning.

Under senare tid har förekomsten av en mögelsvamp, aflatoxin, konstaterats i jordnötter. Det är sålunda ett ämne som inte har tillsatts. För att hindra användning av fodermedel som är bemängda med aflatoxin kontrolleras numera regelmässigt halten av sådan toxin i importerade jordnötsprodukter. Samtliga importörer av jordnötsprodukter för foderändamål och exportländerna har orienterats om kontrollen. Anvisningar har meddelats om högsta godtagbara aflatoxinhalt samt om att fodermedelsblandning inte får hålla mer än viss andel jordnötsmjöl. Enligt undersökningar under senare tid av prover som tagits av oljekraftfoderblandningar har aflatoxinhalten varit mycket låg i de flesta prover och klart under den av myndigheterna angivna övre gränsen i alla prover.

Jag vill slutligen meddela att i samband med att det kommande förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor behandlas i jordbruksdepartementet skall också frågan om en översyn av fodermedelsförordningen prövas.

Herr WIKNER (s):

Fru talman! Jag ber först och främst att få tacka jordbruksministern för svaret som jag tycker är mycket positivt.

Det som föranlett mig att ställa den här frågan är framför allt intervjun i TV för någon tid sedan med docent Gerda Nilsson vid lantbrukshögskolan; jag har även haft ett privat samtal med docent Nilsson. Hon har undersökt Sveriges beredskapslager av jordnötsfoder och hittat rekordhöga halter av ett cancerframkallande mögelgift, aflatoxin, som bildas vid felaktig lagring av jordnötter.

Svampgiftet aflatoxin är det kraftigaste cancerframkallande gift som observerats någonstans, säger docent Nilsson enligt referat i Aftonbladet. Detta har kunnat konstateras genom försök på råttor, och det är framför allt levern som angrips men även njurarna, magen och magmunnen.

Det finns också risk för att det cancerogena ämnet överförs från djur till människor via livsmedel. Enligt rapporter har man funnit giftet i

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. användningen
av större maskiner
vid skogsavverkning*

mjölk. I Danmark har man också hittat det i köttprodukter.

Giftet produceras av en svamp som förekommer i tropiska och subtropiska områden som Afrika, Sydostasien och Sydamerika. Fodervaror från dessa områden är ofta nedsmittade. Det är därför högst angeläget att man närmare undersöker detta jordnöttsfoder.

Statens jordbruksnämnd är ansvarig för beredskapslagren, och enligt uppgift finns beslut från 1971 om att de statsägda jordnöttslagren skall förstöras. Nu frågar jag: Har detta skett? Och hur kontrolleras den införsel av detta fodermedel som företas av enskilda foderhandlare? Enligt jordbruksministern sker här en kontroll. Jag frågar också: Är forskningen tillräcklig på det här området?

Cancer är ju en sjukdom som alla människor bävar för, och det har genom TV-intervjuer och tidningsartiklar framförts så skrämmande fakta angående aflatoxin att jag har ansett det viktigt att ställa de här följdfrågorna.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Fru talman! Redan för ett år sedan hade jag tillfälle att meddela kammaren att jordbruksnämnden inte längre har några beredskapslager av jordnötter, detta med hänsyn till svårigheterna att lagra sådana. Det visade sig nämligen att det är under lagringen som aflatoxinet uppträder och ökar. Man har alltså inte längre några beredskapslager av jordnötter som kan vara aflatoxinhaltiga, och det är inte meningen att man skall bygga upp några.

Jag kan också meddela att de privata importörerna köper allt mindre av jordnötter. Det kan ha sitt intresse att veta att av mer än 8 miljoner ton fodermedel är 0,5 procent jordnötter. Det är alltså en mycket obetydlig del av det foder vi använder som kan vara aflatoxinbemängt.

Då det gäller livsmedel har vi i Sverige, och det är ju det avgörande, mycket lägre tillåtna halter än vad Världshälsoorganisationen medger. Därför har det inte i svenska livsmedel förekommit någon halt av aflatoxin. Det finns alltså för dagen ingen anledning att hysa någon oro på den här punkten, vilket inte innebär att vi skall upphöra med forskning.

Herr WIKNER (s):

Fru talman! Jag är mycket glad över det senaste meddelandet, och jag är även glad över att man följer den här frågan med uppmärksamhet, framför allt då det gäller forskningen, som ju är det väsentligaste på detta område. Tills vidare är jag alltså tillfredsställd.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Ang. användningen av större maskiner vid skogsavverkning

Herr jordbruksministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Lorentzons* (vpk) i kammarens protokoll för den 12 april intagna fråga, nr 166, och anförde:

Fru talman! Herr Lorentzon har frågat om jag ämnar föranstalta om

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. användningen
av större maskiner
vid skogsavverkning*

skyndsamma undersökningar rörande riskerna med utsläpp av olja vid användning av större maskiner vid skogsavverkning samt vidta erforderliga åtgärder för att förebygga respektive neutralisera miljöskadliga verkningar på grundvattentäkter o. d. till följd av sådan användning.

Undersökningar om oljespill vid skogsavverkning har gjorts vid skogshögskolan. Förslag har nyligen lagts fram för riksdagen om skogsteknisk forskning. I det forskningsprogram som skall genomföras under den närmaste treårsperioden har stor vikt lagts vid skogsbrukets miljövärdsfrågor. Jag utgår från att även frågan om oljespill från skogsmaskiner tas upp i det sammanhanget.

Jag vill vidare nämna att vissa länsstyrelser har undersökt förekomsten av oljespill från skogsmaskiner. Domänverket, vissa skogsbolag och skogsbrukets organisationer har utfärdat instruktioner för att minska riskerna för sådant spill.

Ingripande mot oljespill i naturen kan ske med stöd av bl. a. vattenlagen och naturvårdslagen. Om grundvattentäkt hotas kan länsstyrelse eller vattendomstol förklara att visst område skall vara skyddsområde samt meddela särskilda föreskrifter för att hindra vattenförorening. Utsläpp av olja i skogen är enligt naturvårdslagen att betrakta som nedskräpning och kan beivras med stöd av lagen.

Det är enligt min mening angeläget att frågan om oljespill i naturen följs med stor uppmärksamhet. Som framgått av mitt svar pågår undersökningar om sådant spill, och möjligheter finns att ingripa när risker för skador föreligger.

Herr LORENTZON (vpk):

Fru talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min interpellation. Det är väl inte så positivt som jag egentligen hade önskat och väntat mig med tanke på vad som i själva verket händer ute i våra skogar.

Skogsbolagens omfattande rationaliseringar inom skogsbruket, framför allt under de senaste tio åren, har tagit sig skilda uttryck, vilkas resultat inte endast inneburit att arbetstillfällena för tiotusentals skogsarbetare försvunnit. Även miljöförstöringen har tagit sig minst sagt oroväckande uttryck. Allt detta har skett med utgångspunkt i att bolagen skall nå de högsta vinsterna.

På grund av en omfattande folkopinion säg sig regeringen tvingad att framlägga en proposition gällande förbud att från luften sprida giftet hormoslyr.

De omfattande kalhugningarna är en annan fråga i samband med miljöförstöringen. Även härvidlag har folkopinionen gjort sig gällande. Längst om länge har det tillsatts utredningar, och naturvårdsverket har börjat röra på sig.

En fråga som har med miljöförstöringen i skogarna att skaffa men som ännu inte observerats i samma utsträckning som de frågor jag nu nämnt gäller de tydligen omfattande oljeutsläpp som förekommer från de stora skogsmaskinerna. Vissa typer är ytterst miljöfarliga. Till detta slag av maskiner hör en hydraultank, som innehåller 650 liter olja. Vill det sig illa, kan 200 liter olja helt enkelt rinna ut på marken innan

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. användningen
av större maskiner
vid skogsavverkning*

föraren upptäcker felet. Felet kan nämligen inträffa vid ett enkelt slangbrott, och dylika slangbrott lär inte vara ovanliga då slangarna utsätts för yttre påverkan.

Bland skogsarbetarna råder den uppfattningen att det är stora mängder olja som varje år rinner ut på marken utan att några som helst åtgärder har blivit vidtagna. Frågan fick särskild aktualitet för kort tid sedan, då ordföranden i hälsovårdsnämnden i en Norrlandskommun mottog ett anonymt telefonsamtal om ett dylikt oljeutsläpp i närheten av kommunens vattentäkt. I enlighet med vad som stadgas i 2 kap. 63 § vattenlagen krävdes att skogsbolaget skulle vidta åtgärder mot det oljeutflöde som förekommit och ge garantier mot fortsatt oljespill. Dessa garantier kunde nu inte skogsbolaget lämna, varför man såg sig tvingad att gå med på kommunens krav om att arbetet med den moderna skogsmaskinen skulle inställas.

Det synes som om användandet av dylika skogsavverkningsmaskiner inte är i linje med vad som stadgas i vattenlagen, där det talas om menlig inverkan på grundvattentillgång, och skogsbolagen torde vara helt klara över att det är fråga om lagöverträdelse. Sådana oljeutsläpp som det här gäller skadar givetvis grundvattnet.

Hur kan det vara möjligt att dylika skogsavverkningsmaskiner får användas på sätt som nu sker?

Naturvårdsverkets tystnad hittills när det gäller den miljöförstöring, som dessa oljeutsläpp i naturen medför, är rätt förvånande.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Fru talman! Herr Lorentzon hade frågat mig om jag ansåg att ytterligare forskning borde äga rum, och jag har svarat på den frågan. Jag har berättat för herr Lorentzon vilken forskning som har pågått och vilken forskning man ämnar bedriva på det här området, och jag har också talat om, att det finns bestämmelser utfärdade i syfte att förhindra miljöförstöring genom de här maskinerna. Jag kan emellertid inte gå i god för att inte någon gång bestämmelserna har överskridits och man alltså inte har följt dem. Om bestämmelserna på detta sätt inte har följts skall man vidta de åtgärder som bestämmelserna anger. Och är det nu som herr Lorentzon har sagt, att den här typen av överträdelse förekommer, skall det beivras och rättas till.

Sedan är det riktigt att användningen av sådana här maskiner kan vara riskfylld. Det har uppmärksamats, och det skall också ingå som en del i forskningen, att man skall försöka åstadkomma bättre maskiner i det här avseendet. Jag har inte någon annan mening än att detta skall ske.

Vi kan inte förbjuda användningen av sådana här maskiner, men vi kan se till att de inte åstadkommer denna miljöförstöring ute i markerna. De uppgifter jag har fått från naturvårdsverket tyder på att omfattningen av detta är mycket begränsad och begränsad till vissa olyckor som kan inträffa. De olyckorna bör bli färre då man får en bättre teknik, och det tror jag snart man kan få för man har uppmärksamheten riktad på saken.

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. användningen
av större maskiner
vid skogsavverkning*

Herr LORENTZON (vpk):

Fru talman! Det är alldeles riktigt som jordbruksministern säger, att det har lämnats en proposition till riksdagen om skogsteknisk forskning. Men den propositionen är ju i stort sett inriktad på att genomföra rationaliseringen i ännu högre grad än hittills med sikte på vinstintressena. Det som i propositionen sägs när det gäller miljön i skogarna är mycket vagt. Propositionen är framför allt inriktad på att få till stånd en ännu mera rationell teknik när det gäller avverkningen av skogen.

Detta med de stora moderna skogsmaskinerna har ju pågått länge utan att det har sagts någonting från myndigheternas håll. Vissa länsstyrelser har — det är alldeles riktigt — pekat på saken, och skogsarbetarna har också fäst uppmärksamheten på att dessa skogsmaskiner är konstruerade så, att det kan rinna ut upp till 200 liter olja utan att den som sköter maskinen märker någonting. Det är förvånansvärt att skogsmaskinerna får användas, trots att man vet att det ligger till på det sätt som det i verkligheten gör.

Enligt beräkningarna är det så att 1 liter dieselolja gör 1,5 miljoner liter vatten odrickbart, och 1 liter vanlig olja gör 1 miljon liter vatten odrickbart. Vart tar all den olja vägen som spills i skogen från dessa maskiner?

Även motorsågarna är en bov i det här dramat. Det beräknas att det åtgår 1,5 liter olja per såg och dag. Denna olja förbränns inte — den kastas i finfördelat skick ut över marken. Räknar man med 20 000 skogsarbetare med motorsåg förbrukar dessa alltså 30 000 liter olja per dag, som kastas ut över markerna. Inte heller i det fallet har man gjort något påpekande hos fabrikanterna och framhållit att de borde tillverka motorsågar som är miljövänliga.

Det är självklart att folket ute i skogslänen ställer sig undrande inför de uppenbara missförhållanden som råder på detta område. Om nu forskningen kommer i gång om dessa ting, och om det sker snabbt, så är jag naturligtvis tillfredsställd, och detta kan medföra att de skogsmaskiner som det här gäller ändras dithän att de stora oljeutsläppen kan förhindras i framtiden.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Fru talman! Herr Lorentzon målar en alldeles för dystert bild av situationen. För det första kommer den stora kvantiteten oljespill fortfarande från motorsågarna, men man menar att den oljan sprids ut mycket finfördelat över stora områden och den kan därför inte åstadkomma någon nämnvärd miljöförstörelse. Detta hindrar naturligtvis inte att vi skall försöka göra motorsågarna ännu bättre.

När det för det andra uppstod sådana missförhållanden i den Norrlandskommun som herr Lorentzon nämnde, så kom man ju där omedelbart överens om att stoppa all avverkning inom området för att inte skada vattentäkterna.

För det tredje vill jag påpeka att meningen med förslaget till riksdagen om skogsteknisk forskning, som jag själv har ansvaret för, är att forskningen skall ägna mycket stor uppmärksamhet åt miljöproblemen i skogen, inte bara i den bemärkelsen att man skall försöka förhindra

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. SJ:s igenfyll-
ning av fågelrika
dammar*

oljespill och liknande utan också, och måhända i ännu större utsträckning, arbetsmiljön för aatt skydda dem som är sysselsatta med de mycket stora och invecklade maskiner som nu används i skogsbruket.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. SJ:s igenfyllning av fågelrika dammar

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Sjöholms* (fp) i kammarrens protokoll för den 12 april intagna fråga, nr 165, och anförde:

Fru talman! Herr *Sjöholm* har frågat mig om jag anser det vara från natur- och miljövårdssynpunkt riktigt och försvarligt att SJ spolierar ett rikt — även artrikt — fågelliv genom igenfyllning av dammar inom av SJ disponerade markområden.

SJ:s åtgärder av ifrågavarande slag skall givetvis vidtas med beaktande av de bestämmelser som gäller i fråga om miljö- och vattenvård och i förekommande fall efter medgivande av behöriga instanser.

Herr *SJÖHOLM* (fp):

Fru talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret -- som var ungefär lika konturlöst som frågan. Det är emellertid ingen anklagelse mot vare sig statsrådet eller mig själv, ty i riksdagens enkla frågeinstitut får man ju inte fråga rakt på sak om vad man vill veta, utan det skall vara litet kringgående rörelser. Den saken blir nu ändrad i en ny författning, och det är bra. Men det är en annan fråga.

Här gällde det *Sjölundadamarna* i Malmö, som ligger inom SJ:s område. Där finns ett mycket rikt fågelliv med många arter -- och många sällsynta arter dessutom, bl. a. den svarthalsade doppingen, som inte lär förekomma på någon annan lokal i landet. De dammarna håller SJ nu på att fylla igen. *Sjölundadamarna* har tilldragit sig stort intresse, inte bara från ornitologer av facket utan från alla människor som är intresserade av naturen och av djurlivet. De människorna blir dess bättre fler och fler. Att fylla igen dammarna är alltså direkt naturvårdsovänligt -- för att nu använda ett milt uttryck.

Jag menar givetvis inte att SJ skall bryta mot några bestämmelser, men ingen människa kan heller tvinga SJ att spoliera fågellivet i de dammar det här gäller. Jag tycker med andra ord att statsrådet liksom har vänt på frågeställningen i svaret, när det sägs att SJ skall gå så långt som bestämmelserna medger. Jag skulle vilja att SJ hade en marginal till den där yttersta gränsen, alltså att man i naturvårdens intresse skulle kunna verka för att inte komma i kollision med gällande bestämmelser, som så att säga markerar den yttersta gränsen.

Min fråga till kommunikationsministern är därför egentligen om han vill verka för att SJ avhåller sig från att agera som naturvårdsmarodör, ty det är faktiskt en sådan verksamhet SJ håller på med vid *Sjölundadamarna* i Malmö.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Fru talman! Jag hade en känsla av att det just var Sjölundadammarna i Malmö som herr Sjöholm tänkte på, när han framställde sin fråga till mig, och det har därför varit angeläget för mig att gå till handlingarna och se vad som hänt i det specifika fallet.

Det ligger så till att ansökan om fortsatt utfyllnad av de s.k. Sjölundadammarna i Malmö ingavs till Söderbygdens vattendomstol av Malmö stad och SJ gemensamt 1968. Staden gjorde det för att man skulle bygga om Västkustvägen, och SJ gjorde det för att man skulle utvidga bangårdsområdet. Vattendomstolen lämnade statens järnvägar och staden tillstånd att utfylla Sjölundadammarna. Staden skulle enligt sitt medgivande på motsatta sidan av Segeån anlägga en fågeldamm som skulle utformas närmare i samråd med naturvårdsverket. Så har alltså ärendet rörande Sjölundadammarna handlagts administrativt.

På herr Sjöholms direkta fråga vill jag säga – det tycker jag ligger i mitt korta men på den punkten ändå innehållsrika svar – att SJ:s åtgärder naturligtvis skall vidtas med beaktande av de bestämmelser som gäller för alla i detta samhälle inklusive statens järnvägar.

Herr SJÖHOLM (fp):

Fru talman! Jag tackar för detta tillägg till svaret. Det är bra när man kommer in på konkreta frågor; det är ändå de som är avgörande.

Nu blir ju saken inte bättre av att det är två marodörer på det här området, alltså även Malmö stad. Det ursäktar inte SJ:s agerande. Jag känner mycket väl till de här områdena, och man har redan fyllt igen den kanske väsentligaste delen av dammarna; nu säger kommunikationsministern att det snart skall byggas en fågeldamm. Men det har ännu inte gjorts. Man håller alltså på att utplåna fågellivet innan man ställer andra lokaler till fåglarnas förfogande, och när de är borta så är de borta. Då kommer denna fågeldamm inte att få någon större betydelse.

Det är klart att man har begärt tillstånd; jag har aldrig gjort gällande att SJ bryter mot gällande bestämmelser – det sade jag nyss. Men varför skall man begära sådant tillstånd? Varför kan man inte verka spontant naturvårdande i stället för naturskövlande – det är det frågan gäller.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Fru talman! Jag tycker herr Sjöholms uttryck ”marodörer” är litet starkt i det här sammanhanget. SJ och Malmö stad har ju i vederbörlig ordning sökt tillstånd hos vattendomstolen i detta ärende. Vattendomstolen har haft möjlighet att säga ja eller att säga nej. I det här fallet har den sagt ja, och då menar jag att det knappast för den historiska forskningen skall vara möjligt att utnämna statens järnvägar, och inte heller Malmö stad, till marodör när det gäller just den här frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

Ang. SJ:s igenfyll-
ning av fågelrika
damm

Torsdagen den

20 april 1972

Ang. körkortsin-
dragning på grund
av sjukdom

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara fröken *Bergströms* (fp) i kammarens protokoll för den 13 april intagna fråga, nr 168, till herr socialministern, och anförde:

Fru talman! Fröken Bergström har frågat mig om det förekommer att körkortsindragning på grund av sjukdom sker så sent som ett helt år efter utskrivning från mentalsjukhus samt utan förvarning och om jag i så fall är beredd att medverka till ändring av de regler beträffande körkortsindragning som möjliggör ett sådant förfarande.

Fråga om återkallelse av körkort prövas av vederbörande länsrätt. Enligt huvudregeln skall handlingarna i målet tillställas körkortsinnehavaren, innan länsrätten fattar sitt beslut.

Den tid som står till buds för förberedande av svar på en enkel fråga medger inte någon undersökning om hur snabbt länsrätternas beslut fattas. Det ligger emellertid i sakens natur att länsrätternas avgöranden både av trafiksäkerhetsskäl och av hänsyn till den enskilde bör träffas snarast möjligt, och jag har inte anledning anta annat än att denna princip beaktas. Ibland krävs dock en utredning som kan fördröja handläggningen, t. ex. genom att yttrande måste inhämtas från olika myndigheter. Så kan givetvis vara fallet när det gäller att bedöma en sjukdoms betydelse i körkortshänseende. Såvitt jag har mig bekant är förhållandena inte sådana att det är möjligt att ändra handlägningsreglerna på denna punkt. Jag vill emellertid i sammanhanget erinra om att trafikmålskommittén har till uppgift att bl. a. se över bestämmelserna om indragning av körkort.

Fröken BERGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret, som man väl kan säga innehöll en redovisning av vissa av de regler som finns i vägtrafikförordningen men som ändå inte var speciellt upplysande. Det kan tänkas att det beror på att min fråga var riktad till socialministern men att det blivit kommunikationsministern som fått ta hand om den. Det kan ju innebära att den besvarats på ett annat plan än jag räknat med.

Orsaken till min fråga var ett fall som redovisats i pressen, där en person som varit intagen på mentalsjukhus hade fått köra bil under den tid han vistades på sjukhuset vid de tillfällen då han hade haft permission därifrån. Då var det aldrig fråga om indragning av körkortet utan först ett år efter vistelsen på sjukhuset och då han hade inrättat sitt liv för att kunna sköta ett arbete, där han var helt beroende av bilkörning. Att jag ställde en fråga till socialministern hängde samman med att jag räknade med att det kunde vara någonting på sjukvårdssidan som gör att det tar så pass lång tid, innan ett ärende av denna typ kommer upp, vilket måste betraktas som felaktigt.

Socialstyrelsen har faktiskt vissa föreskrifter om anmälningsplikt till länsläkare när det gäller personer där risk föreligger att de på grund av sjukdom eller annan skada inte längre kan föra bil tillräckligt säkert. Jag tror alltså inte att problemet i och för sig ligger på länsstyrelsens och

länsrättens handläggning av det. Det finns också föreskrifter om att handläggningen skall ske skyndsamt, och jag har ingen anledning anta att det inte görs. Jag hoppas att man i den utredning som kommer verkligen försöker penetrera problemet hur detta handläggs på läkarsidan.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Fru talman! Jag tror inte att svaret skulle ha kunnat bli något annorlunda om det hade varit socialministern, till vilken fröken Bergström ställt frågan, som lämnat det. I fråga om körkortsindragning där sjukdom finns med i bilden går det till så att ärendet remitteras från departementet — i detta fall mitt — till socialstyrelsen för yttrande. Då anser jag att svaret inte kunnat bli annorlunda.

Jag har, fru talman, inte möjlighet och skall inte heller gå in på en diskussion om handläggningen av ett visst körkortsärende, men låt mig säga rent generellt att om det förekommit att någon myndighet gjort sig skyldig till försummelse, får det bedömas i annan ordning. Bl. a. har justitieombudsmannen till uppgift att övervaka hur myndigheterna fullgör sina uppgifter.

Fröken BERGSTRÖM (fp):

Fru talman! Kanhända att det ändå finns anledning att fästa socialministerns uppmärksamhet på denna fråga. Jag har nämligen här en artikel ur Läkartidningen från 1971, nr 16, där det talas om personer som fått körkort indragna på grund av sjukdom. Kroppssjukdom gällde det där i första hand, men man påpekar att det ibland händer att läkare som fått hand om en patient, där sådan anmälningsskyldighet förelegat, dröjt med denna anmälan, så att den kommit sent till socialstyrelsen. Det kan innebära att den körkortsindragning som blir följden av anmälan inte kommer då ett sjukdomstillstånd är mest akut utan långt senare då patienten kanske håller på att tillfriskna eller är frisk. Då kommer indragningen som ett väldigt bakslag för vederbörande. I ett cirkulär från medicinalstyrelsen finns det besked om anmälningsskyldighet som jag nämnde tidigare. Det står faktiskt litet vagt uttryckt att anmälan bör göras till vederbörande länsläkare och att det är särskilt angeläget om det gäller trafik kort. Därför menar jag att det är viktigt att denna fråga tas upp.

Det gäller inte att diskutera ett enskilt fall, även om jag ställde min fråga just med hänsyn till det enskilda fall som medförde att jag fick uppmärksamheten riktad mot detta problem.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Fru talman! Det senaste inlägget bekräftar vad jag nyss sade. Om sådana fall inträffar som fröken Bergström här har omnämnt, är det givetvis fråga om en felaktig handläggning och ingenting annat. Det gäller då inte bedömningen av en sjukdoms inverkan på innehavet av körkort. Den rent formella handläggningen skall prövas i den ordning som är stadgad för detta.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

Ang. körkortsindragning på grund av sjukdom

Torsdagen den
20 april 1972

*Om en rättvisare
prispolitik på
Linjeflygs inrikes-
linjer*

§ 8 Om en rättvisare prispolitik på Linjeflygs inrikeslinjer

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Agnäs (m) i kammarens protokoll för den 14 april intagna fråga, nr 170, och anförde:

Fru talman! Herr Nilsson i Agnäs har frågat om jag avser att vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma en rättvisare prispolitik på Linjeflygs inrikeslinjer.

Jag förstår det så att herr Nilsson med sin fråga syftar på det samband som råder mellan flygpriset och flygresans längd. Denna fråga har diskuterats förut och senast här i riksdagen för cirka två månader sedan vid mitt svar på en enkel fråga av herr Dahlberg. Jag får därför upprepa vad jag vid detta tillfälle framhöll i mitt svar, nämligen att flygtaxorna i grunden har en degressiv utformning, vilket innebär att enhetspriset, dvs. priset per kilometer, sjunker med stigande avstånd. Den prishöjning som genomfördes den 7 februari i år innebar en ytterligare markering av taxans degressiva utformning genom att höjningen utformades som ett fast kronpåslag per biljett oberoende av flygsträckans längd.

Inom Linjeflyg bedrivs ett utredningsarbete som syftar till en förhållandevis genomgripande revision av taxesystemet. Resultatet av detta utredningsarbete, som är mycket omfattande, väntas framkomma under hösten detta år. Det är min förhoppning att man under detta arbete skall finna det möjligt att komma fram till ett taxesystem, som med tillgodoseende av de företagsekonomiska kraven kan på ett mera långtgående sätt än för närvarande tillgodose önskemålen om mera utjämnade flygpriser. I avvaktan på resultatet av detta arbete avser jag för min del inte att vidta några åtgärder.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min enkla fråga. Jag har haft en del uppgifter om flygpriserna liggande, men de blev aktuella i samband med att jag läste om att SJ kanske skulle höja priserna och att alla resor skulle bli dyrare.

Utformningen av sambandet mellan flygpriser och flygresans längd är underligt. Jag skall jämföra två orter med ungefär samma flygavstånd till rikets huvudstad. Avståndet från Malmö till Bromma flygvägen är 524 km. En enkel flygresa kostar 168 kronor. Avståndet från Umeå till Bromma är 539 km. Priset för en enkel flygresa är 200 kronor. Det är 15 km längre till Umeå, men en enkel flygresa kostar 32 kronor mera. Kilometerpriset för en resa till Umeå är alltså avsevärt högre. En slutmil till Norrland kostar fantastiskt mycket. Ändå råder goda landningsförhållanden i Umeå. Dimma är sällsynt och landningsfrekvensen är nästan 100 procent. Det borde förbilliga. Är det verkligen sant att kilometerpriset sjunker med stigande avstånd eller subventionerar Norrland inrikestrafiken till metropolerna i landets södra delar?

Det talas om ett fast kronpåslag oberoende av flygsträckans längd vid den senaste prishöjningen. Jag påstår att Sverige är delat i två zoner då det gäller taxepolitiken. En resande som flyger från Karlstad till Visby via Bromma tur och retur får nu betala ett pristillägg på 12 kronor i

vardera riktningen. Han betalar alltså 2 gånger 12 kronor, dvs. 24 kronor plus det ordinarie priset. När en resande exempelvis flyger från Umeå via Bromma till Jönköping eller Malmö får han på tur- och returbiljetten ett pristillägg efter senaste höjning med 4 gånger 12 kronor, alltså 48 kronor. Vi har svårt att uppfatta att detta stämmer med vad som står i svaret och att det är rättvisa. Vi tycker att varje zon borde bära sina egna kostnader.

Man talar om stimulans för Norrland, men det här är inte stimulerande. Vem vill lägga verksamhet dit, när det är så dyrt att resa? Jag tycker att just söderut, där det finns snabba och fina järnvägar, skulle det vara mindre noga om priserna på flyget var låga. Eller är det kanske därför att man reser så fint till Malmö med snälltåg, en kort direktsträcka – Norrlandslinjen är krokigare – som vi får betala mera?

Jag litar på Bengt Norling, han sitter också på Norrlandsbänken, och jag uppfattar det som står i slutet av svaret som att en utredning pågår. Jag hoppas bara att den inte resulterar i att det blir samma konstiga kilometerpris i fortsättningen också.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Fru talman! Jag skall inte inom ramen för den tid vi har, herr Nilsson i Agnäs och jag, vid en diskussion om en enkel fråga gå in i någon djupare analys av kilometerpriser och flygpriser i olika relationer. Det varken hinner jag eller har någon möjlighet på annat sätt att göra.

Jag tycker att de exempel som herr Nilsson i Agnäs här har nämnt inte behöver diskuteras. Alla siffror är säkert fakta, och jag tycker att det i och för sig belyser behovet av det som jag talar om i slutet av mitt svar, en genomgripande revision av hela taxeyesystemet. Men Linjeflyg har nu utlovat en sådan. Jag säger att det är ett mycket omfattande arbete. Jag hoppas att herr Nilsson har förstäelse för det också. Men när utredningsresultatet föreligger – jag hoppas att det skall föreligga under hösten – kanske vi kan ta upp den här diskussionen utifrån litet andra utgångspunkter än vi kan göra just i dag.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag betraktar faktiskt Bengt Norling som en vän – och som en vän av Norrland – och jag tror att från hans sida är det inget hinder. Det är bara det att jag är litet rädd för den här utredningen. Det har visat sig förut att det ofta har gått snett då det gäller förhållandet mellan olika regioner i Sverige.

Jag skall med hänsyn till tiden inte heller ta upp siffror som jag har från annat håll som visar att folk misstänker att t. ex. linjerna till Umeå, Luleå och Kiruna får bära en del kostnader på annat håll. Men jag skall undersöka det, och vi får kanske anledning att återkomma senare. Än en gång tack för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkande nr 17, finansutskottets betänkanden nr 14–16, skatteutskottets betänkanden nr 16 och 17, trafikutskottets betänkanden nr 7 och 8,

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

jordbruksutskottets betänkande nr 21, näringsutskottets betänkande nr 17 samt civilutskottets betänkande nr 19.

§ 10 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 122–124.

§ 11 Föredrogs jordbruksutskottets betänkanden:

Nr 9 i anledning av motioner rörande vissa rennäringsfrågor och

Nr 10 i anledning av motioner angående intensifierad skogsvård i Norrland

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 12 Anslag ur jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 11 i anledning av motion om anslag ur jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare.

I detta betänkande behandlades motionen 1972:202 av herr Wikner m. fl. (s) vari hemställdes att riksdagen beslutade att uttala sig för att ett årligt anslag ur jaktvårdsfonden på 200 000 kronor tillerkändes Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare.

Utskottet hemställde att riksdagen lämnade motionen 1972:202 utan bifall.

Reservation hade avgivits av herrar Wikner (s) och Takman (vpk), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:202 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anført angående årligt anslag ur jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare.

Herr WIKNER (s):

Fru talman! Den fråga vi nu behandlar är inte ny utan den har diskuterats under många år. En del människor anser att den har ringa betydelse. Jag vill då bara nämna att det i vårt land är ca 275 000 personer som varje år löser jaktkort. Om man då räknar även med deras familjer och andra indirekt berörda torde de som är berörda av jakten uppgå till över en miljon människor.

Frågan är som jag sade gammal, och utskottet har på sedvanligt sätt kommit med en enligt min mening dålig argumentering för sitt avstyrkande. Utskottet säger att statsmakterna åren 1938 och 1951 anførtrott Svenska jägareförbundet att handha jakten i vårt land. Detta har egentligen ingenting med det begärda anslaget att göra; vi begär pengar för vår verksamhet.

Utskottet säger att ett tillstyrkande skulle leda till administrativ oklarhet. När jag satt i utskottet frågade jag vad detta betydde och fick

till svar att jag kunde ställa denna fråga i kammaren. Det har jag nu gjort och vill ha ett svar av utskottets ärade talesman. Vad betyder uttrycket "administrativ oklarhet"?

Utskottet framhåller vidare att det skulle bli fråga om ökade administrationskostnader för jaktvården. Det kan väl inte vara betungande att överlämna 200 000 kronor, och det kan därför inte gärna vara det som avses. Vårt förbund har faktiskt samma uppgift som Svenska jägareförbundet: det vill främja en god jakt och viltvård samt sprida upplysning.

Utskottet framhåller att jaktmarksutredningen kommer att pröva bl. a. frågor rörande jaktvårdsfonden. Jag har talat med dem som sitter med i jaktmarksutredningen och fått till svar att denna alls inte kommer att ta upp problem, som sammanhänger med fördelningen av jaktvårdsfondens medel — pengar som alla jägare är med om att betala in.

Många har frågat mig om varför vi har två jägarförbund. Jag skall helt kort beröra detta. År 1938 förbereddes en ny jaktlag av en då utsedd utredning. När denna utredning började presentera sitt material, framfördes häftiga angrepp mot utredningens förslag. Motståndet kom framför allt från mindre markägare och marklösa jägare, eftersom de ansåg, att deras jakträtt blev beskuren. Några jägare i Stockholm sammankallade då kolleger till ett stort möte, och vid detta sammanträde bildades Jägarnas riksförbund. Detta tog till sin uppgift att framför allt tillvarata de mindre markägarnas och de marklösa jägarnas intressen. Förslaget till 1938 års jaktlag kom på grund av dessa jägares hårda kritik och bildandet av Jägarnas riksförbund att modifieras på många punkter.

Sedan dess har förbundet ohämmat arbetat för att bevaka medlemmarnas intressen, och det är lätt att räkna ut vilka som skulle ha fått jaga i dag, om Svenska jägareförbundet ensamt fått bestämma. Tack vare Jägarnas riksförbund och kritiken från detta håll har Svenska jägareförbundet undan för undan fått ändra sin tidigare inställning till jakten. Jägarnas riksförbund har nu sammanslagits med Landsbygdens jägare till ett förbund.

När denna sammanslagning ägde rum hade Jägarnas riksförbund ca 6 000 medlemmar. Nu är medlemsantalet över 14 000 och befinner sig i stigande. Detta bevisar väl att förbundet har en uppgift att fylla i vårt samhälle.

Det jägarförbund jag tillhör vill framför allt organisera jägarna i en opolitisk organisation. Det vill åstadkomma större rättvisa i jakträttsliga hänseenden och främja en demokratisk utveckling på jaktområdet. Vi vill att kronans och bolagens marker, som tillsammans upptar en stor del av landets skogsareal, i större utsträckning än nu öppnas för de inte markägande jägarna, småbrukarna och jordbruksarrendatorerna.

Vi vill främja humana jaktmetoder och fostra jägarna till förståelse och ansvar för viltet och naturvården, med uppmärksamhet följa utvecklingen i fråga om den intensiva skogsvårdens verkningar på viltet och följa den vetenskapliga forskningen samt verka för åtgärder mot massdöd bland djur på grund av utspridning av gifter och andra föroreningar.

Vi vill eftersträva en decentralisering av beslutanderätten i jaktfrågor

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

samt verka för ett lokalt inflytande på beslut om jakttider, fridlysning och viltvård i syfte att stärka det lokala ansvaret för jakt- och viltvård.

Vi vill verka för att jaktvårdskonsulenter och jaktvårdare får ett anställningsförhållande som frigör dem från förenings- och organisationsbildningar, så att de kan ägna sig åt jakt- och viltvårdsarbete med möjlighet att betjäna samtliga jägare.

Vi vill också ha en väsentligt ökad upplysning och vi vill ha till stånd övningskytte på jaktstigar och jaktskyttebanor, vilket ger jägarna mer självansvar och omdöme än vad en utökning av svårtolkade lagar och förordningar kan ge.

Vi bedriver också kursverksamhet på Karl-Ersgården utanför Hällefors, och jag kan nämna att jag själv deltagit i en tredagarskurs där, varvid vi behandlade bl. a. jakt- och viltvård, jaktlagen samt jaktförordningen och dess tillämpning. Vi bedriver således kursverksamhet i samma syfte som Svenska jägareförbundet på sin kursgård Öster-Malma.

Jag vill också nämna något rörande just anslaget. Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare fungerar även — i likhet med Svenska jägareförbundet — som remissorgan i jaktfrågor hos olika myndigheter.

Vi vet att alla jägare är ålagda att betala en särskild jaktvårdsavgift, som skall användas för jaktvårdsarbete i landet. Sådan verksamhet bedrivs i betydande omfattning av Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare.

Påståendet att jaktvårdsfondens medel endast skall få disponeras av Svenska jägareförbundet är felaktigt. Naturskyddsföreningen får varje år anslag från jaktvårdsfonden. Inget principiellt hinder föreligger för att Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare skall få anslag från jaktvårdsfonden. Därom säger lagen att av influtna jaktvårdsavgifter skall bildas en fond som efter Konungens bestämmande skall användas till främjande av jaktvården inom riket. För sådant ändamål skall också användas övriga medel enligt vad som stadgas i jaktlagens 26 § 3 mom. Det är dessa bestämmelser vi stöder oss på.

Jaktvårdsfonden tillföres årligen ca 8 miljoner kronor genom de avgifter som landets samtliga jägare tvingas betala för att få jaga på sina egna jaktmarker. De aktiva medlemmarna i Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare erlägger också denna jaktvårdsavgift, och under år 1971 betalade vi 281 226 kronor till jaktvårdsfonden. De pengar som vi begär — 200 000 kronor -- finns således redan och påverkar inte statsbudgeten. De finns redan fonderade. Det finns i dag enligt uppgifter ca 1 900 000 kronor odisponerade i jaktvårdsfonden. Av detta begär vi som sagt 200 000 i anslag.

Därför kommer det anslag som vi begär inte att inkräkta på Svenska jägareförbundets anslag. Frågan rör endast en rättvisare och för jaktvården i landet uppenbart allmännyttig fördelning och användning av jägarnas egna pengar. Något som helst ställningstagande i några direkta jaktfrågor är icke förenat med detta spörsmål. När det är fråga om jaktvårdsfonden och dess användning är det jägarnas, alltså våra egna pengar som vi begär.

Vi vill också erinra om att fri åsiktsbildning och yttrandefrihet i det svenska samhället av äldre har ansetts så betydelsefull att reglerna är inskrivna i själva grundlagen. Frågan om anslag till Jägarnas riksförbund-

Landsbygdens jägare är således en ren rättvisefråga som ej på något vis är partiskiljande. Vi har tagit reda på att vi vid 1971 års röstning fick stöd av enskilda riksdagsledamöter från samtliga fem partier.

Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare är ej ute efter att i onödan splittra jägarna. Verkliga förhållandet är i stället att Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare har föreslagit Svenska jägareförbundet att gemensamt söka få till stånd någon form av samarbete för att på detta sätt nå bättre resultat till gagn för såväl jägarna som viltvården. Jag kan inom parentes nämna att det var faktiskt jag som tog upp den här frågan första gången. Den kom icke från Svenska jägareförbundet, utan det var Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare som genom mig föreslog att vi skulle ha ett resonemang. Tyvärr har dock Svenska jägareförbundet visat klar ovilja att i samförstånd söka nå acceptabla lösningar på en rad viktiga jakt- och viltvårdsfrågor.

I dagens samhälle talar alla partier om rättvisa och jämlikhet. Varför får inte detta gälla i den här frågan, som vi anser så viktig?

Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationen. Jag kommer också att begära votering och rösträkning.

Herr MOSSBERGER (s):

Fru talman! Jag skall inte med många ord förlänga debatten i detta ärende, och det finns bärande motiveringar för det. Vi har som herr Wikner mycket riktigt påpekat haft denna fråga på dagordningen under en följd av år. Senast i fjol hade vi en ganska lång debatt. Enda skillnaden i år är att herr Wikner har prutat på sitt anslagsyrkande. Då begärde han 250 000 kronor. Denna gång är han nere i 200 000. Håll på så några år så kommer vi kanske tillsammans ändå!

Vad jag anförde i fjol gäller även i år.

När vi nu under alla år har diskuterat den här frågan är det ganska egendomligt att det inte har kunnat gå upp för herr Wikner och hans meningsfränder att genom de beslut som fattades vid 1938 och 1951 års riksdagar har Svenska jägareförbundet anförtratts ledningen av viltvårdsarbetet i detta land. Så länge som detta beslut gäller bör vi också rätta oss efter det.

Det är mig personligen likgiltigt om namnet på förbundet är Svenska jägareförbundet eller Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare, men varför skall man splittra upp verksamheten på två förbund? Nog vore det väl bättre om i så fall Jägarnas riksförbund anslöt sig till Svenska jägareförbundet, om det ändå är så som herr Wikner säger att de bedriver precis samma verksamhet.

Det är också egendomligt att herr Wikner dels kritiserar Svenska jägareförbundet åt vilket, som jag nyss nämnde, riksdagen uppdragit att handha denna verksamhet, dels i nästa andetag talar för att det skall anslå medel till ett annat förbund. Jag skulle nästan vid detta tillfälle — med ungefär samma ord som herr Hermansson i vpk en gång riktade till sina egna partimedlemmar — vilja säga: Någon jädrans ordning får det väl ändå vara!

Var skulle man hamna om t. ex. medlemmar i LO inte godkände LO:s stadgar utan gjorde en utbrytning och sedan kom tillbaka med en begäran

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

om anslag för sin verksamhet för att få hjälp med att bekämpa den gamla organisationen? Det är ju precis samma ordning som herr Wikner nu talar för.

Jag menar att vi får lov att följa den nuvarande ordningen så länge den gäller. Det har tillsatts en jaktmarksutredning, och det har förutskickats att den kanske kommer att lämna ett förslag innevarande år. Det kan också hända att det dröjer till nästa år. Vi får se vilket resultat den kommer fram till, och intill dess får vi arbeta efter det system vi har.

Herr Wikner anförde en rad andra synpunkter i anslutning till en skrivelse, som han eller hans organisation såvitt jag förstår låtit sända till samtliga ledamöter av riksdagen. Jag skall inte gå närmare in på den, men jag vill säga att det påstående herr Wikner gör — att Landsbygdens jägare ej är ute efter att i onödan splittra jägarna och ställa till oreda, utan att det verkliga förhållandet i stället är att Svenska jägareförbundet har vägrat samarbete — är en ren lögn.

Jag ber, fru talman, med det anförda att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WIKNER (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag kommer inte att använda en så billig argumentering och sådana fraser som vi just hört prov på. Jag tycker att vi för en gångs skull skall föra en seriös debatt och undvika sådana anslag.

Jag har ju sagt att vi har samma uppfattning som Svenska jägareförbundet då det gäller vilt- och jaktvärden. Vi arbetar för samma ändamål. Skillnaden är emellertid att våra stadgar inte stämmer överens med Svenska jägareförbundets stadgar. Jaktutredningens förslag är 1949 till utformning av jaktvärden innebar som bekant en väsentlig skärpning av förhållandena för de mindre markägarna och de marklösa, och det var detta vi arbetade emot. Vi har mycket stora olikheter i uppfattningen om vem som skall ha rätt att jaga, och det är det som är den stora skiljande frågan mellan oss.

Vidare säger herr Mossberger att vi kanske kommer att pruta ytterligare på våra anspråk så att man kanske till slut inte kommer att behöva lämna något anslag till oss. Är det dit herr Mossberger vill att vi skall komma? Med de argumenten får vi nog hålla på med de här diskussionerna ganska länge.

1938 och 1951 års riksdagsbeslut har, som jag sade tidigare, ingenting med anslaget att göra — Svenska jägareförbundet får ju 6 miljoner kronor att använda för sin verksamhet. Vi har heller inte påstått att förbundet inte skall få fortsätta med uppdraget att utöva ledning av jaktvårdsarbetet i landet. Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare bör emellertid också få pengar ur jaktvårdsfonden, eftersom vårt förbund i viss mån bedriver samma verksamhet som Svenska jägareförbundet och vi även själva satsar pengar och betalar avgifter, även om vi skiljer oss åt i övrigt när det gäller jakten. De förhållanden som nu råder är felaktiga då det gäller anslagsfördelningen.

Sedan anser herr Mossberger, med stöd av den skrivelse som har utsänts till riksdagens ledamöter, att jag far med lögn. Det är hårda ord. Jag tycker herr Mossberger bör akta sig för att påstå det — jag har varken

författat skrivelsen eller haft någonting med den att göra. Jag far inte med lögn, och jag vill inte fara med lögn, utan jag vill, som herr Hansson i Skegrie sade för en tid sedan om den franska vittneseden, att man skall tala sanning och säga hela sanningen över huvud taget.

Herr MOSSBERGER (s) kort genmäle:

Fru talman! Det är inte jag som har prutat på herr Wikners begäran, utan det är han själv som har prutat ner anspråket till 200 000 kronor detta år.

Vad som står i skrivelsen och om herr Wikner har skrivit den eller inte känner jag inte till, men det var han som återopade den. Jag står för vad jag har sagt, nämligen att det är felaktigt att påstå att det är Svenska jägareförbundet som har avvisat samarbetet.

Herr ANDERSSON i Ljung (m):

Fru talman! De människor här i landet som sysslar med jaktfrågor och viltvård är ganska få; det kan möjligen röra sig om 4 procent av svenska folket. Jag tycker därför det är synd att vi skall såväl i offentligt sammanhang som ute i provinserna träta om vilken organisation som är till största nytta för jakten och viltvården.

När vi är så få tycker jag — med all rätt dessutom — att vi borde kunna vara överens om att vi inte behöver ha två organisationer; det medför ett dubbelarbete som vi fåtaliga människor faktiskt inte har råd med. Därmed har jag också antytt att jag tycker att ett anslag till den jägarorganisation som herr Wikner talar för inte har särskilt stort berättigande.

Jag fäste mig vid och jag tror att det i huvudsak är riktiga synpunkter som redovisades då herr Wikner drog hela katalogen över de höga ambitioner som hans jägarorganisation har. Jag kanske inte var tillräckligt uppmärksam, men jag reagerade faktiskt inte för någonting av det han läste upp. Jag tror att man också i Svenska jägareförbundet i huvudsak är beredd att arbeta för dessa saker och redan nu arbetar för dem. Skulle vi inte, herr Wikner, kunna göra en hederlig ansträngning för att söka komma till rätta med det som är ett organisationsproblem, och inte låta det bli så som någon äldre ledamot i kammaren sade till mig i går. Jag blir så arg när jägardebatterna kommer upp, sade ledamoten, så då går jag och stänger in mig någonstans, för de är det ledaste vi har på hela året! Är det på det sättet, herr Wikner? Jag har ju inget gammalt förflutet i jägardebatterna här, men om jägardebatterna har varit så tråkiga att människor uppfattar dem som ledsamma och om de inte ger någonting nytt från år till annat, skulle vi kanske kunna lösa problemet genom att i stället ägna oss åt jaktvårdsfrågor och viltvårdsfrågor ute i landet och göra det gemensamt.

Jag fäste mig också vid några punkter i skrivelsen som vi hade fått från Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare. Jag skall inte ägna mig åt många av dem. Men i den tredje punkten talas det om att jaktvårdsfonden årligen tillförs ca 8 miljoner kronor genom de avgifter som landets samtliga jägare *tvingas* betala för att få jaga på egna jaktmarker, osv. Formuleringen "tvingas betala" skulle möjligen kunna betyda att ni

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

tycker att vi inte skall ha någon jaktvårdsfond. Är det på det sättet? När man använder det skrivsättet och ställer sig så kritisk till fonden borde man kanske inte begära att få hämta pengar ur den.

I den sista punkten som herr Mossberger också berörde säger man att man inte är ute efter att i onödan splittra jägarna. Varför den reservationen, herr Wikner? Om ni tycker att det finns skäl för att splittra så vill ni göra det. Dess värre, fru talman, är det på det sättet att debatten ute i landet då man besöker möten som arrangeras av Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare är sådan att man ifrågasätter om inte mycket kraft ödslas just på att bekämpa Svenska jägarförbundet.

Jag vill till slut helt kort säga att en inflytelserik och kampglad agitator från ert förbund i ett av de anföranden jag lyssnat till sammanfattade sitt tal med att säga att "vår huvuduppgift är att bekämpa Svenska jägarförbundet som vill ta jakträtten från bönderna". Det sade han i Sjuhärad, men det var en mycket illa vald plats. Vi har inga andra människor än bondejordbrukare, och nästan alla är medlemmar av Svenska jägarförbundet. Vi har inga storfräsare i fråga om marker där nere. Har man den ambitionen och uttalar den så klart och otvetydigt, då vill jag med risk för att det är en överdrift ändå påstå att det närmast kan liknas vid hets mot folkgrupp, och sådant får man nog bedriva av ideella skäl men i vart fall inte med allmänna medel.

Därför ber jag, fru talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KARLSSON i Malung (s):

Fru talman! Som flera av talarna sagt är detta inget nytt ärende. Det har diskuterats i riksdagen många gånger. Personligen är jag ingen jägare, men jag är mycket intresserad av vilt och viltvård och naturvård och naturskydd. När det nu finns två jägarorganisationer i landet med arbetet inriktat på jakt- och viltvård, borde det vara en rimlig åtgärd att bägge organisationerna erhöi statsbidrag. Beslut som fattats av riksdagen 1938 och 1951 bör inte vara giltiga en gång för alla. Försöken från statsmakternas sida att vara styrmekanismen när det gäller landets jägares organisationstillhörighet till ett förbund – Svenska jägareförbundet – borde nu upphöra. Samarbete kan ske och är säkert också till stor nytta, men då bör det vara skapat på de två organisationernas gemensamma intressen och egna synpunkter och insatser.

Alla jägare betalar ju en avgift som går till jaktvårdsfonden, och då bör deras organisationer också kunna erhålla bidrag ur jaktvårdsfonden. Det är riktigt – det bestrider jag inte – att Svenska jägareförbundet fått riksdagens uppdrag att sköta om viltvården och jaktvården, och detta har man som jag ser det också gjort på ett relativt bra sätt. Men det har väl ändå, fru talman, hänt många saker sedan dess, och det uppdrag som lämnades för många år sedan borde inte behöva vara bestående för alla tider. Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare har vuxit sig starkt och fått något att säga till om i jägar- och jaktsammanhang. Då tycker jag att det vore rimligt att vi med statsbidrag underlättade detta förbunds arbete.

Jag vill också helt kort säga några ord om det argument som framskymtat, nu sist av herr Andersson i Ljung att man inte borde ha

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

flera olika organisationer. I många andra sammanhang finns flera organisationer inom samma område utan att detta kritiserats. Det finns sålunda flera nykterhetsorganisationer, kristna organisationer och organisationer av olika art i andra sammanhang. Det bör vara rimligt att man då låter organisationstillhörigheten vara fri också när det gäller landets jägare.

Vi kan inte i längden fortsätta att avvisa motionsvägen framförda krav om ekonomiskt bidrag till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare. I utskottets skrivning anges inga klara motiv för avstyrkandet. Jag skulle därför vara glad om utskottets talesman klart redogjorde för de synpunkter som ligger till grund för utskottets ställningstagande.

Det finns enligt min mening bara ett sätt att på lång sikt tillfredsställande lösa denna fråga, och det är att bevilja Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare anslag. För ett sådant beslut behöver vi inte avvakta jaktmarksutredningen eller någonting annat; vi kan i dag fatta ett beslut innebärande bifall till reservationen av herrar Wikner och Takman, till vilken jag med detta, fru talman, yrkar bifall.

Herr HEDIN (m):

Fru talman! Enligt senaste uppgifter har 263 000 personer i vårt land löst jaktkort och är alltså jägare. Svenska jägareförbundet har 92 000 direkt anslutna medlemmar och dessutom 125 000 indirekt anslutna. Det föreligger här en viss dubbelräkning, och det är svårt att ange det exakta antalet, men det torde röra sig om minst 180 000 eller 70 procent av dem som löst jaktkort. Den andra organisationen, som vi nu behandlar, har enligt uppgift 14 000 medlemmar eller ungefär 5 procent av jaktkortsinnehavarna. Dessutom skulle det alltså finnas 25 procent jägare som inte är anslutna till någon organisation.

Svenska jägareförbundet har, som tidigare sagts, fått uppdraget av statsmakterna att driva viltvårdsarbetet i vårt land och får litet mer än 6 miljoner kronor av jaktvårdsfondens medel för detta ändamål. De pengarna används till åtgärder som är till nytta för alla jägare, både medlemmar i Svenska jägareförbundet, medlemmar i Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare och de som inte är organiserade. Jag skall bara ta ett par exempel på vad pengarna går till.

Det finns en organisation med konsulenter som bekostas av Svenska jägareförbundet. Vi har en riks jaktvårdskonsulent, en sjöfågelkonsulent, 14 läns jaktvårdskonsulenter och 34 läns jaktvårdare. De står till tjänst för alla, oberoende av organisationstillhörighet. Alla kan alltså få nytta av deras tjänster.

Som en liten parentes kan jag nämna att sjöfågeljaktvårdskonsulenten har arbetat intensivt med en fråga i intimt samarbete med Svenska ostkustfiskarnas centralförbund, nämligen frågan om återinförande av senvinterjakt. Det arbetet hoppas jag livligt skall ge gott resultat inom en nära framtid. Det kommer alla sjöfågelsjägare till del.

Vidare bedriver Jägareförbundet en mycket omfattande forskningsverksamhet, också till glädje för alla jägare i vårt land. Från fonden utgår också medel till Svenska naturskyddsföreningen med för närvarande 150 000 kronor. Det anslaget var ursprungligen 100 000 kronor men har

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

sedan ökats.

Det förvånade mig litet när herr Wikner sade — det står också i skrivelsen från förbundet — att påståendet att jaktvårdsfondens medel endast skulle få disponeras av Svenska jägareförbundet är felaktigt. Vem har påstått något sådant? Mig veterligt har i varje fall inte Svenska jägareförbundet och inte heller utskottet gjort det. Det har varit helt klart att det har gått medel också till annat håll. Anslaget till Naturskyddsföreningen har huvudsakligen utnyttjats av Ornitologiska föreningen, som bl. a. gör sjöfågelsräkningar i Kalmarsund som är till mycket stor nytta för kännedomen om sjöfåglarnas numerär.

Vid sidan av den här verksamheten som jag lämnade ett par exempel på bedriver Svenska jägareförbundet för mer än 2 miljoner kronor av egna medel en mängd olika verksamheter, och det gör också länsjaktvårdsföreningarna. Med medlemsavgifter som man tar in finansierar man medlemsvård, information av olika slag, Svensk Jakt osv. Och det är ju för den arten av verksamhet som Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare nu begär anslag — inte för verksamhet som Svenska jägareförbundet använder jaktvårdsfondsmedlen till.

Enligt min mening borde Sveriges ganska fåtaliga jägare — på den punkten instämmer jag med herr Arne Andersson i Ljung — kunna samsas i en enda organisation och därigenom bli slagkraftigare. Jag beklagar att herr Wikner uppenbarligen inte tycker det. Han säger i sin reservation: ”Som jakten nu börjat utformas är det enligt utskottets mening nödvändigt med två jägarorganisationer. Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare har nämligen tagit till sin uppgift att slå vakt om de jägare som helt saknar eller äger endast mindre jaktmark. Därigenom bör mer demokratiska och rättvisa jaktförhållanden komma till stånd.” Indirekt måste herr Wikner alltså mena att Svenska jägareförbundet inte arbetar för demokratiska och rättvisa jaktförhållanden och inte slår vakt om de jägare som har mindre marker. Det tycker jag är ganska egendomligt. Det finns ingen skillnad i målsättningen. I en undersökning som gjordes häromåret inom Svenska jägareförbundet visade det sig att ungefär hälften, 42 000, av de direkt anslutna medlemmarna inte hade egen mark utan huvudsakligen jagade på andras. 34 procent eller 28 000 ägde egna marker, men medeltalet låg mellan 100 och 200 hektar — alltså förhållandevis små marker i jaktsammanhang.

Det är klart att vi skall ha föreningsfrihet, och om det finns jägare som inte trivs inom Svenska jägareförbundet är det i och för sig inget fel att de bildar en egen organisation. Men om det nu finns två organisationer bör det ändå kunna vara ett gott samarbete mellan dessa.

I den skrivelse från Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare som bl. a. herr Mossberger redan har berört säger man i punkten 10 på s. 2 att man inte vill splittra jägarna och ger Svenska jägareförbundet skulden för att det inte är ett gott samarbete. Det är väl ändå inte riktigt att göra så! Vi har från utskottets sida tidigare år sagt att det vore önskvärt med ett samarbete. Ett sådant har också kommit till stånd, och det officiella initiativet till det togs av Svenska jägareförbundet 1968 i en skrivelse till Jägarnas riksförbund. Det blev överläggningar den 8 mars 1969, och då kom man överens om följande:

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

”För att samarbetet centralt, regionalt och lokalt ska bli meningsfullt förutsättes, att debatten inte längre ska vara en polemik mot den andra organisationen som sådan utan begränsas till ett meningsutbyte, där man på ömse sidor behandlar sakfrågor. I verkligheten strävar nämligen båda organisationerna mot samma mål — en successivt allt bättre och mera riktigt bedriven jakt och viltvård.”

Detta var man alltså då överens om. Från Jägareförbundets sida är man alltfört intresserad av ett samarbete. Det har hållits flera sammanträden sedan dess — det senaste var den 16 juni förra året — och det kommer att ske också i fortsättningen. Men jag tror inte att samarbetet befrämjas av en polemik mellan organisationerna; man har ju också sagt att det inte skall förekomma någon sådan. Jag hoppas därför att vi i den fortsatta debatten — också den som sker här i kammaren — inte skall ägna oss åt polemik mot varandra. Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WIKNER (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag tänkte inte gå upp mer i den här debatten, men jag måste faktiskt bemöta några saker.

Herr Hedin säger att vårt förbund är så litet och att Svenska jägareförbundet har så och så många medlemmar. Det har ingenting med anslaget att göra, som jag ser det, utan vi kan lika gärna få detta anslag fast vi är ett litet förbund.

Det är också fel när man säger att vi kan utnyttja jaktvårdskonsulenter. Jag har bevis på att så icke är fallet. De ägnar största delen av sina tjänster åt Svenska jägareförbundet. Jag har poängterat att vi aldrig får ett öre ur jaktvårdsfonden, medan Svenska jägareförbundet erhöll 1970–1971 över 6 miljoner kronor ur jaktvårdsfonden och älgskaderegleringsfonden.

Herr Andersson i Ljung återkommer till meningsskiljaktigheterna. Jag har talat om detta tidigare och behöver inte upprepa det. Men även då det gäller stadgar m. m. har vi olika uppfattningar. Sedan säger han, som jag uppfattat det, att han av en person har hört starka anmärkningar mot Svenska jägareförbundet. Jag kan ju inte stå till svars om det är någon från Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare som gjort sådana uttalanden. Vi har fått starka anmärkningar från Svenska jägareförbundets medlemmar, men det kan jag inte åberopa som något som har med anslaget att göra. Det är ovidkommande saker som ni drar upp här liksom förra gången. Ni för en väldigt dålig debatt. Tag och för debatten om anslaget, det tycker jag är riktigt!

Det anmärktes också på skrivningen att vi *tvingas* att erlægga de här jaktvårdsavgifterna. Det var kanske inte så väl formulerat — jag har inte formulerat detta. Det kunde kanske i stället ha stått att man ålägges. Jag kan inte heller stå till svars för detta. Men skrivelsen tycker jag i övrigt är riktig, och det vill jag understryka.

Herr HEDIN (m) kort genmäle:

Fru talman! Skälet till att Svenska jägareförbundet får dessa medel, ungefär 6 miljoner kronor, av jaktvårdsfonden är helt enkelt att

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

förbundet har fått statsmakternas uppdrag att sköta viltvårdsarbetet här i landet. Detta uppdrag har förbundet fått såväl 1938 som senare, 1951. Bakom detta ligger naturligtvis att Svenska jägareförbundet omfattar huvuddelen av jägarna i vårt land. Medlemmarna i Jägareförbundet utgör ungefär 70 procent av dem som har löst jaktkort. Det är helt möjligt för vilken jägare som helst, vare sig han är medlem i Svenska jägareförbundet eller i någon annan organisation, att vända sig till våra konsulenter i Jägareförbundet och få den hjälp han önskar.

Herr ANDERSSON i Ljung (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill säga till herr Wikner att det måste kännas ytterligt skönt att kunna ställa sig upp i debatten och ha så höga tankar om sitt eget sätt att uttrycka sig att man oförblommerat kan påstå att andra för en låg och dålig debatt.

Herr Wikner beskyllde oss sedan för att inte föra debatten om själva anslaget. Men då vi säger att den propaganda som bedrivs ute i bygderna från ert jägarförbund är sådan att vi inte tycker att den är värd stöd av allmänna medel, så måtte det väl ändå vara ett inlägg i debatten om huruvida ni skall ha pengar eller inte.

Herr DOCKERED (c):

Fru talman! Det är rätt underligt att en så liten fråga kan förorsaka en så stor debatt. Men just de här problemen berör ju vissa medborgare på ett särskilt sätt, eftersom de kanske tycker att utan möjligheter att jaga och ströva omkring i skogen, leva friluftsliv osv. vore inte livet värt att leva. Därför, fru talman, kan jag förstå att man känner sig ha anledning att uppträda i dessa sammanhang.

Jag har deltagit i jaktdebatten tidigare och talat om att de här medlen, som herr Wikner säger att vi får ur jaktvårdsfonden, får vi inte för den egna verksamheten, utan den verksamheten får vi sköta med våra egna medlemsavgifter. Det är för den verksamhet som riksdagen har ålagt oss att sköta som vi får betalt ur jaktvårdsfonden. Detta är bakgrunden till att Svenska jägareförbundet får anslag ur jaktvårdsfonden. Det är ungefär på samma sätt — det har jag sagt tidigare — som när hushållningssällskapen på sin tid hade undervisningsskyldigheten för jordbruket.

Jag vill inte gå in i någon polemik, men herr Wikner sade litet insinuant att det är lätt att räkna ut vilka som i dag fått jaga, om Svenska jägareförbundet ensamt fått råda. Vi har ju enligt västerländsk rätt ansett att jakträtten tillhör markägaren, och till den ändan har vi i vår lagstiftning utgått från att det är markägaren som skall ha en viss rätt här. Den återfinnes i 1938 års jaktlag, som gäller än i dag.

Herr Karlsson i Malung säger att han är ingen jägare utan han är viltvårdare och naturintresserad. Ja, är han det måste han väl också tänka på hur Svenska jägareförbundet har lyckats med att sköta det uppdrag som Jägareförbundet fått i det allmännas intresse och vad vi i dag kan redovisa för resultat.

År 1920 fälldes 2 000 älgar i vårt land, och 1930 räknade man med att hela stammen i Sverige var 30 000 älgar. I fjol var beskattningen, av de stora hjortdjuren, alltså älgar, nära 40 000, om vi räknar med även de

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

trafikdödade djuren och ändock ökar älgstammen.

Trots ett nedbrytande miljöinflytande som påverkar förhållandena har vi sålunda genom systematiska viltvårdsåtgärder lyckats få en biotop som är sådan att vi kan hysa den starka stammen av vårt stora hjortdjur vilken är unik för Europa. Jag tycker att detta bevisar att om vi skulle se till de marklösa och låta rätten till jakt bli en allemansrätt, så skulle vi med beklagande konstatera att den lyckliga situation som vårt land har genom den stora älgtillgången skulle försvinna. Det kan inte vara i någons intresse, särskilt inte för den som är viltvårdare och inte bara jägare. Nej, fru talman, den här rika faunan är en stor tillgång inte bara för jägarna, som det har sagts från denna talarstol, utan för alla naturintresserade och för hela vårt folk. Jag säger detta därför att det i denna debatt finns anledning att understryka hur Svenska jägareförbundet har förvalt sitt uppdrag och vilket resultat vi har kommit till.

Jag skall inte beröra förslaget om den reglerade älgjakten — det kommer förmodligen på riksdagens bord. Det är ju varken vi i Svenska jägareförbundet eller herr Wikners "riksjägare" som beslutar om jakten, utan den som beslutar om jakten är ju Sveriges riksdag. Det är här i riksdagen vi så småningom kommer att lagstifta om problemen. Därför menar jag att det är väldigt olyckligt om vi försöker misstänkliggöra varandra för då riskerar vi ytterst att skada de intressen som vi borde vara eniga om att vårda.

I dagens utskottsbetänkande hänvisas till den utredning som snart är färdig att lägga fram sitt förslag. Och där säger man, som man brukar göra, att när nu denna fråga är föremål för utredning bör det inte göras några ingrepp som ändrar på förhållandena.

Därför, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i jordbruksutskottets betänkande nr 11.

I detta anförande instämde herr Hamrin (fp).

Herr TAKMAN (vpk):

Fru talman! Jag är reservant tillsammans med herr Wikner. Orsaken till att jag anslutit mig till reservationen är bl. a. att vi ju har två jägarförbund, och det förefaller inte inom överskådlig tid finnas vare sig möjligheter eller anledning för dem att gå samman. Men självfallet kan det samarbete som här efterlysts inte främjas av att det ena förbundet är diskriminerat i förhållande till det andra genom att det ena förbundet får båda förbundens avgifter och det andra förbundets medlemmar får betala avgifter utan att deras organisation får något tillbaka.

Jag skall här bara beröra ett argument, som jag också hörde i förra årets debatt och som väl kommer tillbaka i ytterligare hundra år om vi inte gör någonting åt denna sak. Det argumentet är att tvåkammarriksdagen tidigare har beslutat — det var närmare bestämt 1938 och 1951; alltså för ganska länge sedan — om ledningen av jaktvårdsarbetet i landet. Det argumentet är i dag inte särskilt slagkraftigt. Jag tycker inte att vi behöver — som herr Mossberger och herr Hedin tycks göra — stå fastlåsta i evighet i vördnad inför gamla riksdagsbeslut. Det har fattats många beslut i riksdagen, som sedan har korrigerats. Vi är ju här för att fatta nya

Torsdagen den
20 april 1972

*Anslag ur jaktvårds-
fonden till Jägarnas
riksförbund-Lands-
bygdens jägare*

beslut, om de gamla visar sig dåliga. Det fattades på sin tid också många beslut av adel, präster, borgare och bönder. De har väl i stort sett upphävts vid det här laget. Och jag anser att vi nu bör söka få denna debattfråga ur världen genom att fatta ett riktigt beslut och tillmötesgå de små anspråk som Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare har. Att förbundet i år har begärt ett anslag som är 50 000 kronor lägre än tidigare skall ju inte användas som argument mot förbundet, herr Mossberger. Anspråkslöshet förtjänar väl beröm, eller hur? Det är för övrigt inte statsmakternas eller Svenska jägareförbundets pengar, utan medlen tas ur jaktvårdsfonden.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr RINGABY (m):

Fru talman! Jag är ledamot av jaktmarksutredningen och vill här bara göra några korta kommentarer med anledning av denna debatt, som återkommer varje år.

Till dessa debatter kommer det alltid in några papper från de båda jägarförbunden, där de likt Martin Luther — fastän för kammarens ledamöter — spikar upp sina teser. Vi vet att man i Svenska jägareförbundet inte bara sysslar med jakt utan också med viltvård. Efter vad jag förstått sysslar man också med viltvård inom Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare. Och viltvården kommer i framtiden att bli alltmer dominerande och kanske det allra viktigaste. Det är faktiskt av oskattbart värde för oss att få leva i ett land där vi i naturen kan möta vilda djur. Utan en riklig förekomst av vilda djur och fåglar skulle faktiskt tillvaron bli oändligt mycket fattigare för alla människor.

Men för att få en riktigt balanserad fauna i vår tid, när den naturliga utslagningsprocessen är satt ur spel, måste vi ha en kombination av jakt och viltvård, och jakten måste bedrivas efter vissa regler, herr Wikner. Enklast går det att få till stånd ordnade jaktförhållanden och riktiga viltvårdsåtgärder i s. k. jaktvårdsområden. Som ett led i en strävan att åstadkomma en riktig och human jakt har Svenska jägareförbundet ordnat en försöksverksamhet med reglerad älgjakt i flera län i landet. Den syftar till att öka och förbättra älgstammen i vårt land. Man har också lyckats med det, herr Wikner. Man har fått en kraftigare, mera produktionskraftig älgstam och man har, där man haft reglerad älgjakt, fått en större älgstam, till glädje inte minst för jägarna.

Jag skulle gärna vilja fråga herr Wikner varför Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare är motståndare just till reglerad älgjakt. Jag har ett exempel på en lantbrukare med 400 tunnland som under den ordinarie älgjaktstiden sköt 20 älgar. Det kan absolut inte vara rimligt, herr Wikner. Detta är alltså inte bara en fråga om en rätt till jakt utan också en fråga om jakt på rätt sätt. Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare, som herr Wikner företräder, vill inte ha några restriktioner när det gäller jakten. Man hyllar den totala friheten för markägaren att under jakttiderna skjuta så mycket vilt som det går att skjuta. Svenska jägareförbundet vill genom frivilliga sammanslutningar i jaktvårdsområden få till stånd en riktig jakt och en riktig viltvård — det är det som är skillnaden mellan dessa båda förbund. Och det är faktiskt en avsevärd skillnad. En

sammanslagning av de två förbunden går inte att genomföra utan att Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare ändrar sin inställning, att markägaren har obegränsad rätt att döda vilda djur -- det är nämligen den tes de hyllar.

Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Wikner och Takman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wikner begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Wikner och Takman.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wikner begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	184
Nej	-	76
Avstår	-	37

§ 13 Föredrogs jordbruksutskottets betänkanden:

Nr 12 i anledning av motion angående de s. k. suveränitetsholmarna i Torne älv

Nr 13 i anledning av motion om inrättande av fiskerikonsulent-tjänster för havsfisket

Nr 15 i anledning av motion om statsbidrag till avloppsanläggningar i Vindelådalen, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 14 Statligt stöd till hembygdsföreningar för miljövärdssatser

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 17 i anledning av motion om statligt stöd till hembygdsföreningar för miljövärdssatser.

I detta betänkande behandlades motionen 1972:1295 av herr Svanström m. fl. (c, fp, m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att frågan om statligt stöd till hembygdsföreningar för aktiva miljövärdssatser blev föremål för utredning och förslag.

Utskottet hemställde att riksdagen lämnade motionen 1972:1295 utan åtgärd.

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Statligt stöd till
hembygdsföreningar
för miljövärdssatser*

Torsdagen den
20 april 1972

*Statligt stöd till
hembygdsföreningar
för miljövårds-
insatser*

Reservation hade avgivits av herrar Hansson i Skegrie (c) och Hedin (m), fru Anér (fp), herr Larsson i Borrby (c), fru Olsson i Helsingborg (c) samt herrar Åberg (fp) och Leuchovius (m), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1295 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att frågan om statligt stöd till hembygdsföreningar för aktiva miljövårdsinsatser blev föremål för utredning och förslag.

Herr LARSSON i Borrby (c):

Fru talman! I detta betänkande behandlas motionen 1295, som siktar till att hembygdsföreningarna i landet borde bli föremål för statligt stöd i sitt aktiva miljövårdsarbete. Jordbruksutskottets majoritet har avvisat framställningen. I reservation har emellertid framhållits det riktiga i att hembygdsföreningarna inlemmades i ett organisatoriskt sammanhang, där man kunde kanalisera deras ambition och kunskande i dessa frågor. Hembygdsföreningarna har sysslat med aktiv vård av kulturlandskapet långt innan begreppet miljövård var uppfunnet och långt innan vi hade kommit in i ett så aktivt arbete i dessa sammanhang som vi nu har. Deras arbete bedrivs i princip helt på basis av ideellt intresse, personligt engagemang och personligt ansvar.

Det kan i vissa fall vara svårt att splittra det statliga stödet till miljövårdsarbetet på alltför många håll och alltför många olika föreningar. Men jag måste i likhet med reservanterna säga att just hembygdsföreningarnas förhållande till miljövårdsarbetet är av så speciell karaktär att det vore motiverat att tillvarata detta mycket stora kunskande och mycket stora intresse. De har sedan många år bevisat att de med en mycket pietetsfull känsla har kunnat ta itu med dessa uppgifter.

I motionen vill man ha utredning och förslag till hur dessa föreningar skulle kunna inlemmas i miljövårdsarbetet, och reservanterna har instämt i denna framställning.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till reservationen.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Frågan om statligt stöd till hembygdsföreningar för miljövårdsinsatser behandlas i år för tredje gången av riksdagen. Därför är det naturligt att varken motionen, utskottets betänkande eller debatten rymmer något av nyhetens behag. Jag beklagar fortfarande att det inte har varit möjligt att åstadkomma en bred samling omkring dessa enligt motionärernas mening viktiga strävanden att stödja miljövårdsaktivitet bedriven av hembygdsrörelsen.

Hembygdsvårdarna känner djup oro inför hotet mot vår livsmiljö och vill gärna på grundval av medlemmarnas frivilliga arbetsinsats delta i olika former av räddningsaktioner för bevarande av såväl kulturmiljöer och boendemiljöer som kultur- och odlingslandskapets skönhet, allt till nytta och glädje både för den närboende och för turister och fritidsmänniskor. Vi är beredda att kämpa och att fortsätta att kämpa på egen hand men

skulle självfallet vara mycket betjänta av stöd och uppmuntran genom någon form av handledning från sakkunnigt håll samt naturligtvis genom ekonomiskt stöd. Hur dessa ting skulle anordnas borde en liten utredning kunna undersöka.

Från Hembygdsrörelsens riksförbund - Samfundet för hembygdsvård - är vi beredda att efter samråd med landsantikvarierna svara för fördelningen av bidragen ut till hembygdsföreningarna. Därigenom borde de administrativa besvärigheter som utskottet hyser oro för kunna bortfalla.

Utskottet anför vidare att det bör beaktas att 1965 års musei- och utställningssakkunniga prövade frågan om kulturminnesvårdens centrala och lokala organisation m. m. Även om allmänheten ibland ställer sig frågande inför den vildvuxna flora av olika föreningar och aktivitetsgrupper som förekommer på miljövårdsområdet, så vill jag nog framhålla att denna rikhaltiga och mangfasetterade bild av miljövårdssträvanden i olika former snarare är ett uttryck för ett allmänt känt behov av att verkligen göra något positivt.

Vi vill gärna från den fria hembygdsrörelsens sida bidra med vår syn på hur kulturminnes- och miljövårdssträvandena skall samordnas, och vi har därför i samarbete med riksantikvarieämbetet utformat den skiss som jag nu visar på TV-skärmen. Av denna framgår att vi eftersträvar ett samarbete mellan den statligt stödda organisationen och den frivilligt arbetande rörelsen. Vi tror att det är synnerligen angeläget att på detta område söka alla former för samverkan och samförstånd som över huvud taget kan finnas, och vi får kanske så småningom även här i riksdagen diskutera den frågan.

Då jag starkt misstänker att måhända några av kammarans ledamöter i sin strävsamma gärning ej medhunnit att ordentligt genomläsa vår motion, dristar jag mig att ur den anföra följande:

”Landsantikvarierna -- -- bör självklart kunna ge direktiv för aktiva miljövårdsinsatser såsom buskröjning och slätter omkring fornminnen, vård av blomster- och lövängar, anläggande av stigar i strövområden, uppsättande av orienteringsskyltar och sakkunnigt angivande av data. De lokala hembygdsföreningarna har säkert vissa möjligheter att få frivillig hjälp, men självfallet medför ändå verksamheten kostnader för hembygdsföreningarna. Om särskilt statsbidrag på ett eller annat sätt kunde tillföras föreningar, som t. ex. vore villiga att genom avtal förbinda sig att ärligen svara för vård och underhåll av kulturmiljöer i samråd med länets landsantikvarie, så skulle detta med betydande säkerhet öka intresset för här ifrågavarande miljövårdsinsatser.”

Herr talman! Utan att ytterligare uppta kammarans tid med upprepningar av förut i olika sammanhang och vid olika tillfällen framförda argument ber jag som motionär att få instämma i yrkandet om bifall till den vid jordbruksutskottets betänkande nr 17 fogade reservationen.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Motioner av samma innebörd avlämnades ju senast också vid fjolårets riksdag, och jag kan väl säga, som herr Svanström också själv anförde, att något nytt i denna fråga väl egentligen inte har framkommit.

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Statligt stöd till
hembygdsföreningar
för miljövårds-
insatser*

Torsdagen den
20 april 1972

*Statligt stöd till
hembygdsföreningar
för miljövårds-
insatser*

Riksdagen uttalade ju i fjol att ett sådant stöd till hembygdsföreningarna som avses i motionen skulle i huvudsak anses vara en kommunal uppgift. Utskottets majoritet har väl också i år ansett att det ligger mycket i det. Utskottet framhåller vidare att motionärernas syfte borde tillgodoses inom ramen för de medel som ställs till förfogande för riksorganisationerna. För innevarande budgetår har ju Samfundet för hembygdsvård fått anslag på i runt tal 185 000 kronor.

Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Jag försäkrar herr Mossberger och kammarens ledamöter att vi är mycket tacksamma för det statliga stöd som vi har till vår centrala verksamhet i Samfundet för hembygdsvård. Utan detta kunde vi inte bedriva vår verksamhet. De medlen räcker emellertid avgjort icke till för att befrämja miljövård i den omfattning och med den inriktning som föreslås i motionen.

Hänvisningen ifran utskottets talesman till jordbruksutskottets tidigare uttalande, att det huvudsakligast bör vara en kommunal uppgift att befrämja de här ifrågavarande åtgärderna, kan äga sin riktighet. Men med tanke på det samarbete med landsantikvarieorganisationen, som vi har skissat i motionen, borde direkt statsstöd kunna utgå, detta så mycket hellre som vi tänker oss ett avtalsförhållande med en årlig och återkommande vakthållning från miljövårdssynpunkt omkring de kulturmiljöer som det här i första hand är fråga om.

Jag anser därför, herr talman, att även om vi gärna söker och även i många fall erhåller kommunalt bidrag till denna verksamhet, skulle det icke förtygla en betydande stadga åt den tänkta verksamheten, om vi därutöver kunde få direkt statsbidrag till verksamheten i fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Hansson i Skegrie m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svanström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 17 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Hansson i Skegrie m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svanström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	--	146
Nej	--	143
Avstår	--	6

§ 15 Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 18 i anledning av motion om svenskt medlemskap i Internationella naturskyddsunionen (IUCN).

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

§ 16 Avskaffande av filmcensuren för vuxna, m. m.

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 18 i anledning av motion om avskaffande av filmcensuren för vuxna och införande av en filmansvarighetslag.

I detta betänkande behandlades motionen 1972:803 av herr Ullsten m. fl. (fp) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att förslag framlades om avskaffande av filmcensuren för vuxna och införande av en filmansvarighetslag i överensstämmelse med filmcensurutredningens betänkande.

Utskottet hemställde att motionen 1972:803 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr Ahlmark (fp), vilken ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:803 hos Kungl. Maj:t begärde att förslag lades fram om avskaffande av filmcensuren för vuxna enligt de grundläggande principerna i filmcensurutredningens betänkande.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Den här frågan handlar inte alls om filmcensur för barn. Att *den* skall behållas är vi troligen alla överens om. Den handlar inte heller, i och för sig, om synen på det s. k. underhållningsväldet på bio, alltså våldsscener i ofta spekulativt syfte. Att den typen av filmer bör motarbetas, kan vi nog också vara eniga om. Diskussionen handlar inte heller enbart om det konstnärliga värdet av sådant som klippts bort ur filmer eller om filmer som totalförbjudits. Jag är övertygad om att mycket skräp och många räheter har fallit för saxen i Biografbyråns visningsrum.

Frågan om förhandscensur för film för vuxna människor gäller främst något annat. Vi har avvisat censur på alla andra områden för nyhetsförmedling och opinionsbildning. Finns skäl att behålla den för filmer som visas i biografier? I Sverige har man steg för steg upphävt förhandsgranskning för produkter inom alla andra konstområden. Vi har ingen bökcensur, ingen tidningscensur, ingen censur för teater, ingen censur för radio och TV, ingen censur för målningar, fotografier eller utställningar. Bör vi då behålla en censur för film, avsedd att visas för vuxna?

De frågorna kan man självfallet besvara på olika sätt. Jag har full respekt för den ärliga övertygelsen och det goda syftet hos många av dem

Torsdagen den
20 april 1972

*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

som säger att biografilm är mer suggestiv än andra konstformer och därför bör lyda under andra regler. Inom t. ex. alla politiska partier finns det många som resonerar på det sättet. Själv svarar jag annorlunda. Jag tror inte att det finns tillräckligt starka skäl för att motivera en fortsatt filmcensur för vuxna. Och jag menar att det är de som *förordar* censur som har bevisbördan. Det är *inskränkningen* i den konstnärliga friheten, inte friheten själv, som måste kunna motiveras. Jag ser den principen som en nästan avgörande utgångspunkt i diskussionen om filmcensur.

Samma utgångspunkt hade för ett par år sedan en statlig parlamentarisk utredning. Den arbetade i flera år med just den här frågan. Den läste in så mycket material om filmens effekter och påverkansmöjligheter som den kunde komma åt. Den resonerade på ett nyanserat och delvis mycket inträngande sätt om filmens roll och villkor. Och när filmcensurutredningen var klar för snart tre år sedan hade den också blivit enig om sin slutsats: det finns inte tillräckliga skäl för att behålla förhandsgranskning av film för vuxna människor.

Bakom den slutsatsen ställde sig företrädare för de fyra stora partierna: socialdemokraterna Yngve Möller och Thage Peterson, folkpartisten Ingrid Gärde Widemar, centerpartisten Rune Gustavsson och moderaten Alf Wennerfors. De föreslog avskaffande av filmcensuren för vuxna och införande av en filmansvarighetslag som liknar de regler som gäller för en del andra konstarter. Och de flesta remissinstanser instämde i utredningens resultat.

Själv upplever jag filmcensurutredningens betänkande som en mycket ambitiös analys av problemet. Man visar att TV:s framväxt har minskat biografcensurens betydelse liksom att den större toleransen på en del områden har gjort censuren mindre viktig. Men man menar också att det principiellt fortfarande är en mycket central fråga om man kan motivera förhandsgranskning av filmer. Utredningen tror inte att avskaffande av censuren kommer att leda till någon avgörande förändring av biografernas repertoar och anser inte heller att avskaffande av en statlig censur kommer att leda till framväxten av en organiserad privat censur.

Utredningens utgångspunkt i den avgörande bedömningen om eventuella skadeverkningar var i stället den här. Jag citerar en mycket viktig mening: "Vuxencensur bör — — — slopas om det inte visas att det sannolikt föreligger risk för skada för vuxna och att censuren har en speciell förmåga jämfört med andra reaktionsformer att motverka dessa skador. Barncensur däremot bör bibehållas om det inte visas att det är osannolikt att barn tar skada av att se film." När det gäller avskaffande av filmcensur för vuxna lägger man alltså bevis- eller argumenteringskravet på dem som vill behålla censuren. När det gäller filmcensur för barn ligger bevisbördan hos dem som vill avskaffa den.

Efter många resonemang om en rad delproblem kommer filmcensurutredningen till slut fram till detta: "Utredningen har sammanfattningsvis funnit att det material som har stått till utredningens förfogande inte ger stöd för att vuxna normala människor löper större risk att ta skada om de ser våldsfilm än om de tar del av framställningar eller yttringar av våld i andra sammanhang."

Nu är frågan: Är den här utredningen och remissyttrandena till den så

otillfredsställande att en ny utredning *i sak* om filmcensuren är nödvändig? Man har lassat över alltsammans på massmedieutredningen. Enligt sina direktiv skulle massmedieutredningen granska om man skulle överföra en ny lagstiftning om film till grundlag. Men nu tycks det som om också *sakbehandlingen* av filmcensuren skall läggas på massmedieutredningen. Är det en vettig utvidgning av massmedieutredningens uppdrag?

En stor majoritet i konstitutionsutskottet anser det. Man vill skilja sig från frågan och motionen 803 genom att hänvisa till massmedieutredningen. Själv tycker jag att för sakfrågan om filmcensur för vuxna duger det enhälliga betänkandet från filmcensurutredningen, och jag yrkar bifall till reservationen.

Jag började med att säga att jag visst trodde att mycket skräp och många räheter har fallit för biografbyråns sax under årens gång. Men jag tror också att *all* censur då och då måste göra misstag också från sina egna utgångspunkter. Gränsen mellan konst och skräp är svår att dra; den ligger olika för skilda bedömare, den förändras av smakens och opinionens förskjutningar. Det som för den ene är meningslöst våld, "skadligt upphetsande", är för den andre ett nödvändigt inslag i ett angeläget budskap. Det som för vissa bara är obehagligt och stötande är för andra en viktig konstnärlig upplevelse. Det är svårt att se hur en censur skall kunna arbeta på ett tillfredsställande sätt i sådana fall.

Filmcensuren i Sverige har inte heller fungerat tillfredsställande i en rad fall av klippta filmer eller förbjudna filmer eller filmer som hotats med förbud men till slut friats. Vi har debatterna om Viscontis mästerverk "Rocco och hans bröder", Franjus protest mot ett slakteri i Paris "Djurens blod", Resnais film om ett nazistiskt koncentrationsläger "Natt och dimma", några scener i Rossellinis klassiska "Rom – öppen stad", Vilgot Sjömans angrepp på svensk ungdomsvård i "491".

Senast har vi haft debatten om Ken Russels film "The Devils", *Djävlar*. Om den kan man uppenbarligen ha olika meningar; det har också filmkritikerna visat. Själv anser jag att "Djävlar" är en av de mest betydande politiska filmer som visats på senare år. Den handlar om fanatismen som maktens redskap. Förtryckarna (Ludvig XIII och Richelieu) spelar på hat och vidskepelse (demonutdrivaren Barre) för att besegra en självständig stad och dess ledare (prästen Grandier). "Djävlar" är en både vacker och förfärande film. Den ger oss glimtar av ondska och maktspel som plågar världen också i dag och en bild av den totalitära maktens mekanismer. Den blir ett budskap också om dagens tyranner och hur de förintar sina motståndare.

Om Biografbyrån och Filmgranskningsrådet fått som de velat hade denna märkvärdiga film av Ken Russel aldrig fått visas i Sverige. Den hade blivit totalförbjuden. Beslutet att hindra också vuxna svenskar från att se filmen kunde upphävas först efter överklagande hos regeringen.

Jag kan möjligen förstå dem som menar att våldsscenerna och den masshysteri som "Djävlar" speglar mest är frånstötande. För mig och många andra är de sekvenserna nödvändiga för filmens slagkraft och budskap. Om det kan vi diskutera – länge, hett och med stor övertygelse på båda kanter.

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

Men jag kan aldrig gå med på att den uppfattning om filmens konstnärliga halt som råkat dominera hos Biografbyrån eller Filmgranskningsrådet eller utbildningsdepartementet skall avgöra om filmen över huvud skall få visas för vuxna svenska medborgare. Men så var det den här gången. Så har det varit många gånger förr, i andra fall. Och så länge vi har kvar filmcensur för vuxna här i landet kommer också konstnärliga tvister att få slitas, ibland med saxen som redskap, av ämbetsmän och politiker. Det är ett uppdrag vi bör bespara dem.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Konstitutionsutskottet har inte behandlat denna fråga i sak. Det beror på att en massmedieutredning numera tillsatts och att filmcensurutredningens betänkanden "Filmens inflytande på sin publik" och "Filmen – censur och ansvar" tillsammans med vederbörliga remisshandlingar har lämnats över till massmedieutredningen. Det har trott sig helt naturligt att regeringen har handlat på detta sätt.

Massmedieutredningen skall nämligen arbeta med yttrandefrihetsproblemen i massmedia. Här gäller det i hög grad ett yttrandefrihetsproblem. Det har inte under behandlingen i utskottet och inte heller i herr Ahlmarks anförande här framgått att detta är ett problem, som det är absolut nödvändigt att bryta loss. Herr Ahlmark ville låta förstå att det var ett sätt för utskottet att snabbt skilja sig från frågan. För min del har det ingalunda varit på det sättet utan i stället har jag tyckt det vara naturligt att denna fråga sätts in i sitt stora sammanhang, det sammanhang som massmedieutredningen har att utreda.

Herr Ahlmark frågade om det kunde vara vettigt att efter den föregående utredningen, filmcensurutredningen, låta ytterligare en utredning arbeta med frågan. Mitt svar är ja. Man kan nämligen inte skilja denna fråga från andra yttrandefrihetsproblem i massmedia.

Jag har också svårt att uppfatta att man här lider under något svårare tvång, som det gäller att snabbt befria sig från. Som jag har förstått censurens arbete gäller det väsentligen att motverka vissa inslag av våld. Ibland har man stoppat filmer av denna anledning och i andra fall har man klippt bort vissa delar av dem.

Inom en snar framtid får vi ta ställning till massmedieutredningens förslag. Då får denna fråga prövas. Under sådana förhållanden är det nästan förvånande att vi inom utskottet inte har kunnat nå enighet utan att det bakom konstitutionsutskottets förslag skall stå fjorton femtondelar av utskottet. Den återstående femtondedelen borde ha kunnat förena sig med de övriga.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Ordet censur har för många i vår tid en obehaglig smak. "Fritt fram" är modellen för mangas krav i dag. En yttre miljövård vill alla ha. "Håll Sverige rent" är ett fältrop som vinner allmänt gehör, och det är bra. Men det finns också en inre miljövård, som tyvärr ganska mycket försummas i våra dagar. Visst skall vi slå vakt om tryckfriheten.

Den är skyddad i grundlagen. För mig är frågan om censur på exempelvis filmens område knappast stridande mot tryckfriheten.

Enligt förordningen för statens biografbyrå får denna inte godkänna film eller del av film, vars visande på grund av det sätt varpå händelserna skildras kan verka förråande eller skadligt upphetsande eller förleda till brott. Särskilda bestämmelser finns för filmvisning för barn under 11 år, respektive barn som fyllt 11 men inte 15 år. Om censuren för visning av film för barn råder bara en mening – den bör behållas. Röster har dock höjts för höjning av gränsen 15 år till 16 år.

1954 års riksdag behandlade 1949 års filmkommittés förslag, var yrkades på ett bibehållande av censuren inte bara för skyddande av barn utan även med tanke på vuxna, därför att den behövdes främst som mentalhygieniskt skydd mot sadistiska och skadligt ångestpressade inslag i filmerna. Praktiskt taget alla remissinstanser anslöt sig till förslaget om censurens bibehållande. Föredragande departementschefen delade då uppfattningen att censuren borde bibehållas. Även han menade att beträffande vuxna fyllde censuren en viktig mentalhygienisk funktion.

Den av 1964 års riksdag begärda utredningen, filmcensurutredningen, lade 1969 fram sitt slutbetänkande och föreslog därvid upphävande av vuxencensuren. Jag citerar: "Om fortsatt forskning skulle ge belägg för att filmen medför påtagliga skadeverkningar för vuxna, borde frågan enligt utredningen omprövas." Till det sista yttrandet är väl att säga: Bättre är då att inte nu fatta ett sådant beslut. Svenska folket har förvisso åtskilligt tyngre bojar att bära än en filmcensur.

Då nu massmedieutredningen fått anvisning att se även på filmcensurutredningens betänkande och i direktiven erinrats om radions, televisionens och filmens allt större roll som medel för information och åsiktsbildning, finner även jag att den samlande massmedieutredningen bör se över samtliga massmedias behandling och ansvar.

Jag anser att riksdagen inte nu bör ta ställning till de berörda sakfrågorna, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr Henmark (fp).

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Från liberal synpunkt är det självfallet ett önskemål att alla former av censur kan undvaras. Jag har för min personliga del tidigare haft den uppfattningen, att filmcensuren borde avskaffas. Som ledamot i en statlig kommitté som i viss utsträckning samarbetade med filmcensurutredningen fick jag emellertid anledning att grundligt överväga skälen för och emot filmcensur och att följa det vetenskapliga arbete som en grupp forskare utförde på uppdrag av filmcensurutredningen. Jag skall inte förlänga debatten med någon analys av vad som där förekom, men jag måste säga att jag nu inte tror att det vore en lycklig lösning att avskaffa censuren i fråga om film.

Det är framför allt det s. k. underhållningsvåldet – de långa, ofta orimligt utdragna vålds- och tortyrscenerna – som jag anser gör det nödvändigt med någon form av förhandsgranskning. Det är väl inte vetenskapligt bevisat vilken inverkan sådana scener har på åskådarna, men

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

Torsdagen den
20 april 1972

*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

det finns mycket som talar för att våldsscenerna kan både verka känslomässigt avtrubbande inför våldet och i vissa fall direkt förleda till våldshandlingar. Jag tror inte att man i diskussionen om filmcensuren vara eller inte vara kan bortse från problemet med våldsscenerna.

En politiker kan inte heller underlåta att ta ställning till en fråga därför att det inte är vetenskapligt dokumenterat vilken lösning som är den rätta. Han får nöja sig med att efter bästa förmåga söka bedöma vad som är rätt och rimligt. Men jag tror inte heller att han kan frånhända sig ansvaret genom några regler om bevisbördan - det är ju ett institut som är avsett för rättegången vid våra domstolar och där har en alldeles speciell uppgift. Skulle politikerna vänta med sina ställningstaganden i alla frågor till dess att man hade en vetenskaplig dokumentation för deras lösning, skulle många beslut bli fattade så sent att konsekvenserna blev beklagliga.

Också jag har sett filmen Djävlar, och jag tycker den är ett utmärkt exempel på filmer som inte borde få visas i det skick som regeringen tillåtit. Jag tycker att våldsscenerna borde ha klippts. Kanhända hade filmen då måst helt omarbetas för att kunna förmedla det budskap som den kanske avser att förmedla.

Om man på detta sätt försöker ta ställning innan vetenskapen är enig kan man naturligtvis komma till olika slutsatser. Jag har självfallet all respekt för dem som förfäktar en annan mening än den jag själv har, men jag vill med detta anförande motivera varför jag för min personliga del kommer att rösta med utskottets majoritet.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Det finns två ståndpunkter i debatten om filmcensuren som jag känner samma ovilja mot. Den ena är att censur i allmänhet är bra, den andra är den som med enkla ideologiska argument förnekar att filmcensuren borttagande skulle innebära några som helst problem. Ingen av de här två ytterlighetsståndpunkterna har företrätts i debatten här i kammaren, och de finns inte heller antydda i utskottets betänkande.

Jag för min del har min uppfattning klar - jag tycker det är dags att genomföra filmcensurutredningens förslag att slopa vuxencensuren för film - men jag saknar fördenskull självfallet inte förståelse för mycket av den tveksamhet som de känner som menar att vi bör vänta.

Oenigheten i den här frågan har länge bottnat i olika uppfattningar om hur skilda åldersgrupper påverkas av film och hur påverkan från film skiljer sig från påverkan av liknande slag från andra massmedier. Det var för att analysera de här frågorna som regeringen 1964 tillsatte den utredning som fick i uppgift att bedöma den statliga filmcensuren ställning.

Vad utredningen kom fram till var att censur kunde motiveras om film hade en skadlig inverkan på publiken och om censur kunde anses vara ett bättre sätt att motverka sådana skador än andra former för offentlig kontroll.

Utredningen menade att den konklusionen leder till olika konsekvenser, beroende på om man diskuterar vuxencensur eller barnsensur. Det resonemang man förde vid den bedömningen var detta: *Vuxencensuren*

bör *slopas*, om det inte går att göra sannolikt att det finns risk för att vuxna i allmänhet tar skada av film och att censuren är det bästa medlet att undvika sådana risker. *Barncensuren* däremot bör *bihållas*, om det inte kan visas att det är sannolikt att barn inte tar skada av att se film.

Jag tycker att det resonemålet är helt riktigt: när det gäller vuxencensur lägger man bevisbördan på dem som vill ha censuren kvar, men när det gäller barncensuren åvilar bevisbördan dem som vill slopa den.

Det är också ganska klart att vi står på betydligt säkrare grund när vi hävdar att barn kan ta skada av t. ex. våldsscener i filmer -- och i TV också för den delen. De som talar för censur när det gäller vuxna rör sig av brist på vetenskapligt säkert underlag med betydligt vagare argument.

Utredningen noterar t. ex. att det när det gäller sexuella scener inte finns några vetenskapliga undersökningar som ger tillräckligt stöd för uppfattningen att sådana skulle ha någon skadlig verkan på normala vuxna, som man säger. Inte heller har utredningen kunnat finna att den sorts våld som visas på filmduken skulle innebära större psykisk påfrestning än framställningar eller yttringar av våld i andra sammanhang.

De här konstaterandena ledde inte utredningen till slutsatsen att skadliga verkningar helt kunde uteslutas. Men ifall sådana risker helt skulle kunna elimineras, blev man tvungen att förbjuda en stor del av den repertoar som i dag visas på våra biografer, och något sådant var man inte beredd att förorda. I stället har man dragit slutsatsen, att vuxencensuren bör avskaffas. Detta är en enig slutsats från en utredning, som innehållit både olika slags expertis och företrädare för samtliga de fyra stora riksdagspartierna.

Efter det att utredningen lagts fram och denna tunga enighet om filmcensurans avskaffande i vad gäller vuxna hade visats trodde väl många att riksdagen skulle få ta ställning till en proposition från regeringen i den här frågan. Men så har det inte blivit. I stället har utredningen, som var klar för snart tre år sedan, överlämnats till den s. k. massmedieutredningen, som ju har att diskutera enhetliga regler i grundlagen beträffande yttrandefriheten i olika massmedia.

Jag vet inte om det fortfarande är alldeles entydigt huruvida det är tänkt att massmedieutredningen skall utreda filmcensuren på nytt i sak eller om tanken är att filmcensurutredningens resultat skall beaktas av massmedieutredningen vid dess överväganden när det gäller yttrandefriheten i övrigt. Men tydligen kan man tolka det herr Johansson i Trollhättan sade och det som står i utlåtandet på det viset att det är fråga om en ny utredning. Det vore dock intressant att få ett mera klart besked på den punkten.

Det är svårt att komma ifrån tanken att det här sättet att bolla i väg filmcensurutredningen till en annan utredning mera har med politiskt vankelmod hos regeringen att göra än med sakliga motiv. För samtidigt som regeringen tvekar att lägga fram utredningens förslag känner den sig uppenbarligen tvingad att frisläppa ganska många av de filmer som efter filmgranskningsrådets rekommendationer förbjudits men sedan förts vidare till regeringen och utbildningsdepartementet. Det är svårt att i detta läge se censurverksamheten som något annat än ett ganska skenbart

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

Torsdagen den
20 april 1972

*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

tillmötesgående av den opinion som vill ha censuren kvar.

Jag har i likhet med herr Ahlmark mycket svårt att se hur det skall vara möjligt att på objektiva grunder klippa eller helt förbjuda filmer. I praktiken blir det ganska godtyckligt vilka filmer som skall slippa igenom och vilka som skall bli föremål för ingrepp av olika slag. Herr Ahlmarks exempel med Ken Russells "The Devils" är ganska belysande, för – som vi påpekar i vår motion – hade filmen gjorts av etablerade filmskapare som låt mig säga Ingmar Bergman eller Fellini, är det ganska osannolikt att censuren skulle ha vågat ge sig på dem; men när det nu handlade om en mindre etablerad filmskapare gick det an.

Naturligtvis är vi alla eniga om – det vill jag understryka – att fördöma allt som stimulerar våldstendenser. Men liksom filmcensurutredningen anser jag och mina medmotionärer, att filmcensuren är ett mycket trubbigt medel att använda i det sammanhanget. Det betyder inte att vi som motionerar menar att film skulle vara fritagen från all samhällskontroll – barncensuren bör vara kvar, vilket både herr Ahlmark och jag påpekat flera gånger. Dessutom menar vi att filmen bör underkastas samhällskontroll i efterhand genom att man inför särskilda ansvarsregler för missbruk av den yttrandefrihet som det är lika viktigt att vi värnar om när det gäller både film och andra massmedia.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Svenska folket förvånar sig nog i dag över att vi har en debatt om huruvida filmcensuren skall utgå eller ej. De flesta frågar sig nog: Har vi verkligen filmcensur i det här landet? Den frågan kan man verkligen ställa sig, för redan är det möjligt att få se det mesta av både våld och sadism. Det kan hända att filmen Djävlarerna kan vara ett ytterligare bidrag – namnet ger det vid handen i varje fall. Och, som sagt, det mesta kan redan ses.

Det har här framförts av ett par talare att det inte vetenskapligt bevisats att våld och sadism har en skadlig inverkan på vuxna människor. Herr Ullsten refererade riktigare "att man inte kan utesluta skadlig verkan". Vad som däremot är fullt klart och också torde vetenskapligt kunna bevisas är att det är helt oskadligt att *inte* se våld och sadism på film. Därom behöver vi inte diskutera. Därför tycker jag nog att så länge det inte rent vetenskapligt är klarlagt hur det förhåller sig med våldsinslagen, finns det heller ingen anledning att brådska, utan lugnt överantvarada detta ärende till massmedieutredningen.

Fördenskull har vi från moderat håll tagit den ställningen vi gjort, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! När man lassar över filmcensurutredningens betänkande på massmedieutredningen betyder det en ganska stor utvidgning av dess uppdrag. Tidigare var det ju så att man skulle se om den eventuella lagstiftning, som skulle göras på filmcensurutredningens betänkande, skulle överföras till grundlag. Men nu blir det också en *sakgranskning* av filmcensurutredningen som skall läggas under massmedieutredningen. Man skall alltså återigen få en sorts filmcensurutredning inom massmedie-

utredningen. Om massmedieutredningen skall göra ett ambitiöst arbete är det klart att det måste förlänga den tid den kommer att sitta.

Då är frågan om vi tror att det under de båda senaste åren kommit så pass mycket nytt material att det här nya utredandet är nödvändigt. Jag för min del tvivlar på det. Jag anser att filmcensurutredningen, som ju var enhällig och parlamentarisk, gjorde ett utomordentligt arbete, att en ny lagstiftning kan bygga på den utredningens insatser.

Herr Nelander hade alldeles rätt när han omnämnde äldre remisser från tiden för ungefär 20 år sedan. Men det intressanta är väl ändå de remisser som gjordes till filmcensurutredningens betänkande för två år sedan. Det visade sig då att en överväldigande majoritet av de instanser som tog ställning till frågan om filmcensur för vuxna stödde utredningens enhälliga betänkande.

Jag har i dag från riksdagens upplysningstjänst fått en förteckning på de remissinstanser som alltså uttryckligen har gått in för att avskaffa filmcensuren för vuxna svenska medborgare.

Det är justitiekanslern, riksåklagaren, hovrätten för övre Norrland, överbefälhavaren, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, länsstyrelsen i Stockholms län, länsstyrelsen i Malmöhus län, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, Samarbetsorganet för åtgärder mot ungdomsbrottsligheten, Filmutredningen 1968, LO, Statstjänstemännens riksförbund, Svenska arbetsgivareföreningen, SACO, TCO, Barnfilmkommittén, Svenska filminstitutet, Föreningen Sveriges Filmproducenter, Sveriges biografägarförbund, Sveriges filmuthyrarförening, Våra gårdar, Föreningen för filmregissörer, Svenska filmkritikerförbundet, Sveriges Författarförening, Svenska journalistförbundet, Sveriges Psykologförbund, Svenska föreningen för barn- och ungdomspsykiatri, Riksförbundet Hem och skola, Folkpartiets ungdomsförbund, Centerns ungdomsförbund och Sveriges Folkhögskoleelevers förbund.

Jag har räknat upp dem eftersom de inte redovisats tidigare – det blev ju aldrig någon proposition på utredningens betänkande. Jag tycker det ger en bild av att en ganska bred opinion har manifesterats för att göra filmcensurutredningens betänkande till ny lag. Fortfarande har jag naturligtvis respekt för dem som kommer till en annan slutsats. Men det här är en fråga som inte är fullt så enkel som kanske framskymtat i ett par tidigare anföranden.

Till herr Ernulf vill jag säga att jag självfallet känner till hans erfarenheter. Men jag tvivlar på att han har rätt när han säger att film ofta – eller hur orden föll – ”direkt förleder till våldshandlingar”. Jag har läst rapporten från den här filmforskningsgruppen. I dess sammanfattning kommer man fram till bl. a. följande: ”Uppfattningen att film ökar frekvensen av brott saknar stöd i empiriska fakta”. Herr Ernulfs påstående är alltså ganska omstritt. Den enhälliga parlamentariska utredningen har icke kunnat nå slutsatsen att film direkt ökar omfattningen av brott.

Herr Ernulf sade att han för sin del ansåg att man borde ha klippt filmen ”Djävlarne”. Jag tycker att herr Werner tog litet väl lättsinnigt på ett betydande konstverk då han antydde något om att bara titeln gör filmen klandervärd. Man bör väl ha sett en film innan man antyder något

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.

Torsdagen den
20 april 1972

*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

om den eller uttalar sig om den.

När herr Ernulf ansåg att man borde ha klippt den här filmen, eftersom den inte var särskilt bra utan upphetsande m. m., så kan jag förstå att han anser det. Det kan man tycka. Men det finns framstående experter som har rakt motsatta uppfattningar. Ta t. ex. professor Arne Trankell, som var expert i saken. Han säger:

”Antagandet att filmen 'The Devils' skulle ha en förråande inverkan på sin publik är sannolikt ett fatalt misstag. Att den skulle kunna hetsa upp sina åskådare så att dessa tar skada är också svårt att tänka sig, om man försöker lägga någon allmänt acceptabel mening i begreppet 'skada'. Däremot är det inte osannolikt att 'The Devils' kan ha gynnsamma effekter genom att öka människors förmåga att uppleva sin fruktan och motvilja mot råhet och ondska. Att den är plägsam för åskådaren vederlägger inte detta antagande.” Utbildningsministern, som till slut friade filmen – vilket jag och många människor är tacksamma för – gjorde följande uttalande i regeringens beslut: ”Dessa skildringar är emellertid utformade på sådant sätt och förekommer i sådant sammanhang att förevisandet av filmen inte kan anses medverka till att åskådarnas inställning till samhället och andra människor blir räre.”

Många andra bedömare t. ex. på Dagens Nyheters kultursida de senaste veckorna (Bengt Holmqvist och Bert Levin) har ju visat vilken stor konstnärlig upplevelse de fick av den här filmen. Jag tror att Levin uttryckte det så att den var ”en oerhört uttrycksfull skildring av enväldig makt och måttlös orätt”.

Men också om det kan man ha olika mening, och filmkritikerna är splittrade. Men då kommer vi till den avgörande frågan för oss politiker och lagstiftare. Här har en rad tränade filmbedömare, psykologer, politiker och filmrecensenter helt olika mening om det konstnärliga värdet av filmen ”The Devils”. De har diametralt olika uppfattning om hur den kan påverka sina åskådare. Är det då verkligen rimligt att *några* av de här bedömarena skall sitta inne med makten att förbjuda filmen, medan andra *inte* sitter inne med makten att kunna visa filmen för vuxna medborgare?

Jag besvarar den frågan med nej. Det är att lägga orimliga bördor på några ämbetsmän och politiker. Då blir också slutsatsen att filmcensuren för vuxna medborgare bör avskaffas.

Herr ERNULF (fp) kort genmäle:

Herr talman! Min bedömning att underhållsväldet i vissa fall kan vara direkt brottsförledande bygger delvis på en rad erfarenheter under de cirka tre decennier som jag har sysslat med brottmål. I enstaka fall är det mycket som har tytt på att en film varit direkt brottsutlösande, och det har styrkts av uppgifter från vederbörande själv.

Vidare har jag haft årlånga kontakter med de här vetenskapsmännen. Herr Ahlmark nämnde en mycket kontroversiell person, nämligen professor Trankell. Jag har på de flesta punkter en annan mening än han har, i den mån vi över huvud taget gör bedömningar. Men jag kan peka på rektor Bengt Börjeson, den kände sociologen, som skarpt gått till rätta med den vetenskapliga utredning som stödde förslaget om filmcensuren

avskaffande.

Sedan är det klart att det finns filmkritiker som med sin subtila smak uppskattar filmen "Djävlarne". För mig var den väl i viss mån ett budskap – så som herr Ahlmark också uppfattade den – men framför allt var det mycket välgjorda och åskådliga tortyrsekvenser. De var raffinerat utformade, och efter vad jag kan bedöma njöt en del åhörare av dem. Om människor ser *en* sådan film, kan det hända att de får aversion mot våld, men om de ser 100 sådana, tror jag personligen att man hos en rad människor får riskera en helt annan slutsats.

Allt detta är subjektiva bedömningar, och herr Ahlmark undrar om politikerna skall ta detta ansvar. Jag vill inte lämna det till experterna. Jag menar att detta är en fråga för politiker. Bedömer jag faran för avtrubning och förråande inverkan samt risken för brottsförledande effekter av våldsscenerna så stora att jag är beredd att förordna censur, skall jag också göra detta. Det är en sak mellan mig själv, mitt samvete och mina väljare. Jag kan inte överlämna den till några regler om bevisbörda eller till någon bedömning från filmrecensenter – de må vara aldrig så kvalificerade på sitt område.

Herr WERNER i Malmö (m) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig bara helt kort säga några ord till herr Ahlmark, som tyckte att jag uttalade mig lättsinnigt om filmen Djävlarne. Jag gjorde mig inte sken av att ha sett filmen utan tillät mig bara att förmoda att den måhända hade ytterligare inslag av våld och sadism. Jag förmodade som sagt detta och sade att också benämningen på filmen kunde ge vid handen att så var fallet. Dessa mina förmodanden har ju bekräftats av herr Ernulf och delvis även av herr Ahlmark själv.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Min enkla tanke var bara den att man helst bör ha sett en film innan man uttalar sig om den.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Sedan vi nu lyssnat till fyra folkpartister från denna talarstol, vilka jämnt har fördelat sig mellan utskottsmajoriteten och reservationen, framstår situationen åtminstone för mig så, att jag vågar påstå att det är en svårbedömd fråga vi har att behandla.

I detta läge vill jag erinra om vad det här gäller. Å ena sidan har vi herr Ahlmarks reservation, i vilkens kläm det hemställs att riksdagen bifaller motionen 803 och hos Kungl. Maj:t begär ett förslag om avskaffande av filmcensuren för vuxna, enligt de grundläggande principerna i filmcensurutredningens betänkande. Å andra sidan har vi förklaringen från konstitutionsutskottets majoritet att riksdagen i det läge som nu råder, med det uppdrag som massmedieutredningen har, inte nu bör ta ställning i de berörda sakfrågorna.

Den som biträder herr Ahlmarks motion röstar ju för att man nu skall ta bestämd ställning. Ett uppdrag som lämnats över till massmedieutredningen skall tas tillbaka. Frågan skall då inte längre behandlas där utan man begär att Kungl. Maj:t skall lägga fram ett förslag, som i huvudsak

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

Torsdagen den
20 april 1972

*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

bygger på det betänkande som filmcensurutredningen på sin tid avgivit. När vi nu är överens om att det är en svår fråga, där det inte går att göra några enkla bedömningar, tycker jag att den naturliga konsekvensen är att man låter massmedieutredningen fortsätta att utreda denna fråga.

Principiellt har jag den uppfattningen att det över huvud taget inte bör förekomma någon censur i samhället. Men det kan finnas situationer där en sådan är nödvändig. Jag föreställer mig att vi alla är överens om detta när det gäller barnfilmen. I detta läge måste man ytterligare väga olika synpunkter mot varandra i fråga om film för vuxna. I detta sammanhang gör sig grova kommersiella intressen gällande. Kan man tänka sig att dessa kan stoppas genom yttringarna från den allmänna opinionen – så splittrad som denna är – eller tvingas samhället att göra vissa begränsningar i lagform?

Därmed har jag kommit in på den andra synpunkten, nämligen att det också föreligger ett lagtekniskt problem. Grundlagberedningen har tagit upp detta i olika sammanhang. Den har talat om "bildens frihet", för att använda ett populärt uttryckssätt. Frågan gäller om man skall göra inskränkningar och den frågan har vi inte velat pröva inom grundlagberedningen, som herr Ernulf säkert erinrar sig, utan menat att det är en uppgift för massmedieutredningen.

Det uppdrag som massmedieutredningen har fått har varit föremål för diskussion i den föregående debatten. Låt mig då läsa upp vad som står i den ämbetsskrivelse som har gått till massmedieutredningen: "Kungl. Maj:t förordnar att betänkandena" – dvs. de tidigare nämnda betänkandena – "jämte däröver avgivna remissyttranden skall – utom i vad avser frågan om barncensuren organisation – överlämnas till massmedieutredningen för att tagas under övervägande vid fullgörandet av det åt utredningen givna uppdraget."

För min del tycker jag att detta var en mycket klok åtgärd. Man kan inte skilja ut detta från den problematik som över huvud taget finns när det gäller friheten i massmedier.

Herr PALM (s):

Herr talman! Efter utskottets talesmans inlägg hade jag kunnat avstå från att delta i debatten – det har ju närmast blivit en inbördes uppgörelse inom folkpartiet i frågan – om det inte vore så att herr Ahlmark och herr Ullsten använde en debattmetod som är ytterligt diskutabel. Här har man räknat upp alla de remissinstanser som stödde tanken på att avskaffa filmcensuren enligt det förslag som utredningen hade framlagt. Man har läst upp en lång lista på dem och talat om den stora enigheten kring utredningen. Men man har inte med ett ord talat om vilka remissinstanser som tyckte att det var angeläget att ta sig en ny funderare på det förslag som censurutredningen lade fram. Där fanns ett par kvinnoförbund, bl. a. det socialdemokratiska, där fanns universitetskanslersämbetet, där fanns någon medicinsk fakultet, där fanns statens filmgranskningsråd – det filmgranskningsråd som i den senaste debatten här i riksdagen om filmcensurfrågorna anklagades för att innehålla alltför många kulturradikala personer och för att vara alltför radikalt och liberalt i sina bedömningar.

Torsdagen den
20 april 1972*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

Filmgranskningsrådet är ju ett organ för att övervaka censuren, och jag kan försäkra herr Ahlmark och herr Ullsten att det system som har skapats – även om man kan anse att det är klumpigt och inte tillräckligt tidsenligt – ändå innebär den garantin att alla får sitt ärende prövat. Filmgranskningsrådet måste inkallas innan det görs alltför stora ingrepp i filmer eller de förbjuds, och i sista hand finns det möjlighet att gå till Kungl. Maj:t.

Vi som har sysslat med detta några år och som från början var klara censurmotståndare har blivit alltmer betänksamma sedan vi har fått se vad importörerna och de som förser oss med filmer bjuder ut. Vi är rädda för en ohämmad import av den revolver- och knytnävs-kultur som har blivit råare och alltmer avhumaniserande under de senaste åren.

Personligen har jag suttit ordförande i filmgranskningsrådet i sju år, och jag kan försäkra att det har hänt åtskilligt i avhumaniserande riktning, inte bara den bekanta Spagetti-Western utan också filmer som framför allt en del amerikanska men också italienska och spanska bolag förser oss med. Vi har ibland talat om ett slags fascistisering av den livssyn som kommer till uttryck i dessa filmer.

Förra året föreslog vi förbud av 17 filmer – och det blev också beslutat – och klipp i ett 60-tal.

Man kan tycka att censur är ett diskutabelt instrument, men vi vill ändå ge regeringen en eloge för att frågan har lämnats över till massmedieutredningen. Det finns anledning att ta sig en ny funderare på hur dessa problem skall hanteras, och vi kommer alldeles säkert att få tillfälle att gå in i en mera detaljerad sakdebatt när förslaget ligger på riksdagens bord.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att det också finns några remissinstanser som hade en annan mening än filmcensurutredningen. Vad jag sade var att de flesta remissinstanser instämde med den enhälliga parlamentariska utredningen om att filmcensuren för vuxna skulle avskaffas. De sammanfattade ofta sina remissvar ungefär på det sätt som Landsorganisationen gjorde: "LO tillstyrker utredningens förslag om en avveckling av filmcensuren för vuxna. Därvid delar LO utredningens uppfattning att varje form av censur strider mot yttrandefrihet och friheten att ta del av de framställningar av olika slag man själv önskar. Förslaget innebär också enligt LO:s mening att man önskar likabehandling av ansvaret inom olika mediaformer." Det var ungefär de tonfallen i de flesta av remissvaren. Jag upprepar att jag naturligtvis har respekt för de remissinstanser som kom till en annan slutsats.

Jag vill bara ta upp en sak med herr Palm som ju är ledande inom filmgranskningsrådet. Själv vill han totalförbjuda filmen *The Devils* (Djävlarerna), för att ta det exempel som illustrerar en viktig princip. Han förklarar i ett betänkande undertecknat Sture Palm: "Med hänsyn till filmens utdragna tortyr- och andra våldsscener har rådet efter ingående diskussion beslutat rekommendera biografbyrån att förbjuda filmen *The Devils* för offentlig förevisning. Rådet anser det inte heller uteslutet att vissa avsnitt präglade av masshysteri kan vara skadligt upphetsande.

Torsdagen den
20 april 1972

*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

Rådet finner det osannolikt att filmens förråande karaktär kan förändras ens genom mycket omfattande klipp i de många scenerna med kompakt våld och hysteri."

Det var alltså Sture Palms uppfattning efter att han sett den filmen. Sedan kommer då professor Arne Trankell som säger att biografbyrån och filmgranskningsrådet har gjort ett "fatalet misstag" och drar motsatt slutsats. Utbildningsminister Ingvar Carlsson säger också att det inte heller är så som biografbyrån menar. Och så kommer flera filmkritiker med en utomordentligt positiv uppfattning om denna films konstnärliga halt.

Då upprepar jag min fråga till herr Palm. Vi kan ha helt olika mening om denna films påverkan på människor. Vi kan ha helt olika upplevelser av den själva, och vi kan ha helt olika mening om dess konstnärliga värde. Men är det verkligen rimligt - jag upprepar den frågan - att en del bedömare skall sitta inne med makten att förbjuda filmen, medan andra inte sitter inne med makten att visa filmen för vuxna svenska medborgare?

Herr PALM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår att herr Ahlmark gärna önskar ett gräl om vissa filmer och deras behandling, men jag vill be herr Ahlmark att avvakta tills vi får massmedieutredningen på bordet, så att vi har ett mera konkret diskussionsmaterial.

Filmgranskningsrådet har anklagats, som jag sade förut, för att ha varit alltför liberalt i sin bedömning. Förra gången det var en livlig diskussion kring en film i riksdagen var det för att filmgranskningsrådet beslutat att frisläppa Vilgot Sjömans mycket omdiskuterade filmer. Då ansågs det att vi gick alltför långt i vår frihetssyn i dessa sammanhang. Nu anklagas vi från andra utgångspunkter.

Herr Ahlmark använder den gamla bekanta diskussionsmetoden att tala om halva sanningen, inte hela. Han sade att det var herr Palms uppfattning som gick igenom, när det gäller filmgranskningsrådets uttalande beträffande filmen *Djävlar*. Jag vill påpeka för herr Ahlmark att det var fråga om ett helt enigt filmgranskningsråd och herr Ahlmark kan ju se efter vilka det är som ingår i detta råd. Det rådde fullständig enighet om det förslag som vi kom att leverera.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte alls så att jag vill ha något slags "gräl" här. Jag försöker få ett principiellt resonemang till stånd med utgångspunkt i den senaste diskussionen om en film som filmgranskningsrådet ville totalförbjuda men som regeringen friade. Herr Palm och även de andra medlemmarna av filmgranskningsrådet ville alltså förbjuda filmen helt, medan regeringen frisläppte filmen i dess helhet. Filmkritikerna hade olika mening, politikerna hade olika mening och myndigheterna hade olika mening.

Min fråga till herr Palm är principiell och lyder: Är det riktigt och rimligt att vissa bedömare skall sitta inne med makten att förbjuda filmen, medan andra bedömare *inte* sitter inne med makten att visa filmen?

Herr PALM (s) kort genmäle:

Herr talman! Ärendet är avgjort i högsta instans, och jag har inga flera kommentarer att ge i detta sammanhang. En utredning skall nu genomlysas hela problematiken, och det är som utskottets talesman har sagt svåra frågor det här gäller. Vi får väl sedan ta ställning till hur ett nytt instrument för förhandsgranskning, om man vill ha ett sådant instrument, skall se ut.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag begärde ordet när jag hörde herrar Ahlmark och Ullsten citera och dra vissa slutsatser ur filmcensurutredningens betänkande. Eftersom jag tillhörde filmcensurutredningen, tror jag att det kan vara lämpligt att något redovisa vad utredningen sade och de betänkligheter som framfördes. Forskningsresultaten gav inte så klara besked som herr Ahlmark vill göra gällande. Jag kan citera vad filmcensurutredningen skriver på s. 129:

”Den tidigare omnämnda vetenskapliga dokumentation som föreligger på området ger i stort sett inte någon avgörande vägledning för bedömning av censurfrågan. Någon absolut eller definitiv kunskap kan aldrig vinnas. Utredningens ställningstaganden har därför i stor utsträckning måst baseras på avvägningar om sannolikheten av vissa skadeverkningar och möjligheten att motverka dessa genom censur.”

Utredningen sade också: ”Enligt utredningens mening är det främst våldsfilmerna som kan tänkas innebära en risk för i varje fall storkonsumenterna inom dessa grupper, framför allt genom en negativ attitydpåverkan på lång sikt.”

De forskningsresultat som vi hade att ta ställning till gav inte mig personligen någon vägledning för att bedöma detta. Här fanns inga klara besked. I den reservation som jag fogade till utredningen har jag också sagt:

”Man vet fortfarande för litet angående sambandet mellan våldsfilmer och kriminalitet. Det torde emellertid inte råda någon tvekan om att våldsinslagen i filmer har betydelse för den allmänna inställningen till våldet.”

Filmcensurutredningen kom fram till slutsatsen att man skulle föreslå ett slopande av vuxencensur med efterhandskontroll och ett bibehållande av barn- och ungdomscensuren.

Jag har velat säga detta eftersom jag drog den slutsatsen av herr Ahlmarks och herr Ullstens uttalanden att utredningen skulle ha haft att ta ställning till klara forskningsresultat.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Varken herr Ahlmark eller jag har sagt att det finns några klara forskningsresultat om filmers oskadlighet för vuxna. Tvärtom har vi båda i flera inlägg betonat att det inte finns någon entydig bevisning av det slaget.

Jag instämde bara i den sortens resonemang, som herr Rune Gustavsson i Alvesta förde när han satt i filmcensurutredningen. Och då sade han att när det gäller vuxencensur åvilar bevisbördan dem som menar

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Avskaffande av film-
censuren för vuxna,
m. m.*

Torsdagen den
20 april 1972

*Vissa anslag ur
kyrkofonden*

att censuren skall vara kvar. Eftersom det inte finns, som herr Gustavsson själv påpekade, några entydiga och vetenskapligt grundade argument för att censuren skall vara kvar för vuxna, så drog filmcensurutredningen, och den gången också herr Gustavsson, den alldeles riktiga slutsatsen att då borde censuren avskaffas. I vad gäller filmcensur för barn är vi fullständigt eniga: den vill både herr Gustavsson och vi ha kvar.

Utöver bevisbördan diskuterade utredningen också censuren som medel att möta de risker som film skulle kunna ha och drog den som jag tycker helt riktiga slutsatsen att censur är ett alltför trubbigt medel i detta sammanhang. Därför ville man inte ha kvar den.

I alla dessa slutsatser instämde herr Gustavsson. Och den reservation som han avlämnade hade ju inte med denna principiella fråga att göra; den gällde bara den övre åldersgränsen för barnförbjuden film.

Såvitt jag förstår finns heller ingenting i filmcensurutredningens resonemang och i de resonemang som har förts senare av dess ledamöter som skulle motivera att det mycket gedigna arbete som utförts av filmcensurutredningen som skulle behöva kompletteras med ytterligare utredningar. Däremot tycker jag precis som filmcensurutredningen har rekommenderat, att det är viktigt med fortsatta vetenskapliga undersökningar på detta område.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Ahlmark, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

§ 17 Vissa anslag ur kyrkofonden

Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 12 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:30 angående vissa anslag ur kyrkofonden jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1972:30 under åberopande av utdrag ur statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 25 februari 1972 föreslagit riksdagen att

dels besluta att kostnaderna för de under punkt 1 i statsrådsprotokollet angivna utredningarna skulle stanna slutligt på kyrkofonden,

dels medge att ur kyrkofonden

1. för budgetåret 1972/73 utgick medel med högst 80 000 kronor för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande statsdepartement,

2. till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse utgick dels för tiden den 13 mars 1971—den 30 juni 1972 ytterligare avlönningsbidrag med sammanlagt 38 000 kronor, dels fr. o. m den 1 juli 1972 t. v. 19 bidrag om vardera 35 000 kronor för år till avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst i utlandet,

Torsdagen den
20 april 1972

*Vissa anslag ur
kyrkofonden*

3. för budgetåret 1972/73 utgick bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 125 000 kronor till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet,

4. fr. o. m. den 1 juli 1972 t. v. utgick bidrag med 100 000 kronor för år till Lutherska världsförbundets svenska sektion,

5. fr. o. m. den 1 juli 1972 t. v. utgick bidrag med högst 10 000 kronor för år till bestridande av kostnader för sammanställning av en årlig riksomfattande kyrkostatistik,

6. fr. o. m. den 1 juli 1972 t. v. utgick anslag med 150 000 kronor för år till extra utgifter,

7. räknat fr. o. m. den 1 januari 1972 t. v. fick bestridas kostnader för de ändamål och enligt de grunder som angivits under punkt 8 i statsrådsprotokollet.

I detta betänkande hade behandlats

dels motionen 1972:1505 av herr Källstad m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen medgav att ett bidrag om 35 000 kronor utgick ur kyrkofonden till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse för avlöning av sjömanspräst i Liverpool,

dels motionen 1972:1506 av herr Börjesson i Glömminge (c).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beslutade att kostnaderna för de under punkt 1 i statsrådsprotokollet angivna utredningarna skulle stanna slutligt på kyrkofonden,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972:1505 medgav att ur kyrkofonden till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse utgick dels för tiden den 13 mars 1971—den 30 juni 1972 ytterligare avlöningsbidrag med sammanlagt 38 000 kronor, dels fr. o. m. den 1 juli 1972 t. v. 19 bidrag om vardera 35 000 kronor för år till avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst i utlandet,

3. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden

a) för budgetåret 1972/73 utgick medel med högst 80 000 kronor för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande statsdepartement,

b) för budgetåret 1972/73 utgick bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 125 000 kronor till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet,

c) fr. o. m. den 1 juli 1972 t. v. utgick bidrag med 100 000 kronor för år till Lutherska världsförbundets svenska sektion,

d) fr. o. m. den 1 juli 1972 t. v. utgick bidrag med högst 10 000 kronor för år till bestridande av kostnader för sammanställning av en årlig riksomfattande kyrkostatistik,

e) fr. o. m. den 1 juli 1972 t. v. utgick anslag med 150 000 kronor för år till extra utgifter,

f) räknat fr. o. m. den 1 januari 1972 t. v. fick bestridas kostnader för de ändamål och enligt de grunder som angivits under punkt 8 i statsrådsprotokollet,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1506.

Torsdagen den
20 april 1972

Vissa anslag ur
kyrkofonden

Reservation hade avgivits av herrar Källstad (fp) och Enlund (fp), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1972:1505 medgav att ur kyrkofonden till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse utgick dels för tiden den 13 mars 1971 – den 30 juni 1972 ytterligare avlönningsbidrag med sammanlagt 38 000 kronor, dels fr. o. m. den 1 juli 1972 t. v. 20 bidrag om vardera 35 000 kronor för år till avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst i utlandet.

Fru FRÄNKEL (fp):

Herr talman! Ur kyrkofonden utgår för närvarande till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse 19 bidrag årligen för avlöande av präster som är anställda i styrelsens tjänst i utlandet. Nu anhåller styrelsen om ytterligare ett kyrkofondsbidrag för att kunna tillmötesgå ett önskemål av Evangeliska fosterlandsstiftelsen att styrelsen den 1 juli 1972 skall överta ansvaret för avlöande av stiftelsens sjömanspräst i Liverpool. Stiftelsen har nämligen fått svårigheter att med egna medel fortsätta den sjömansvårdande verksamhet, som den har bedrivit här sedan år 1870. Vidare anhåller styrelsen, att varje lönebidrag räknas upp. Denna ökning skulle utgöra ersättning dels för allmänna lönehöjningar, dels för en generell uppräknig av bidrag med belopp motsvarande en lönegrad.

Kammarkollegiet har undersökt frekvensen av svenska och skandinaviska fartyg som anlöper Liverpools hamn och funnit den tillräcklig för att en sjömanspräst skall kunna vara stationerad på platsen. Kollegiet tillstyrker därför att ytterligare ett avlönningsbidrag utgår. Kollegiet tillstyrker också en ökning motsvarande den allmänna lönehöjningen. Departementschefen avvisar visserligen framställningen, men som jag uppfattar det, med en mycket mjuk skrivning: "Framställningen – – – torde därför inte böra föranleda någon åtgärd."

Med tanke på hur positivt propositionen är skriven och vilken betydelse som sjömansprästerna har för vårt farande sjöfolk föreslår vi i vår reservation att sjömansvårdsstyrelsen får sitt begärda bidrag. Jag vill gärna understryka att dessa präster, utöver sin gärning som kyrkans män, bedriver en icke oväsentlig kurativ verksamhet. I många fall aktiverar sig dessutom sjömansprästen och hans hustru gemensamt och skapar en känsla av hemmiljö för de gästande sjömännen, och det är mycket värdefullt för dem.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till den vid kulturutskottets betänkande fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr Källstad (fp).

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! I samband med propositionen 30 har vi haft att behandla förslag om avlönningsbidrag för sjömansprästerna. Det är en rätt betydande höjning som föreslås.

Som fru Fränkel har sagt utgår det för närvarande ur kyrkofonden 19 bidrag till svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse, vardera om 32 150 kronor. Nu föreslås i den nämnda propositionen att dessa bidrag skall

höjas med 2 850 kronor för varje sjömanspräst och är. Varje bidrag uppgår därigenom till 35 000 kronor. Därtill föreslås ett retroaktivt tillägg på 2 000 kronor till varje avlönningsbidrag. Reservanterna önskar att bidrag skall utgå för ytterligare en sjömanspräst, nämligen i Liverpool, och följer därmed upp vad som har äskats i motionen 1505.

Nu framgår ju här av vad jag sagt att det är ett rätt stort steg man har tagit genom att lämna höjda bidrag till sjömansprästerna. Vid avvägningen av de framställningar som har inkommit om anslag ur fonden har det inte gått att öka antalet bidrag från 19 till 20. Det är som vi vet inte det enda anslagsäskande som inte har blivit tillstyrkt.

Utskottet har lika klart för sig som reservanterna att det är en värdefull verksamhet som Evangeliska fosterlandsstiftelsen bedriver i Liverpool, att där görs många besök av svenska fartyg och att besättningarna på dessa fartyg ofta besöker platsen där Evangeliska fosterlandsstiftelsen nu bedriver sin sjömansvårdande verksamhet. Där finns det möjligheter till avkoppling och rekreation. Det är säkerligen också alldeles riktigt som fru Fränkel här har sagt, att där bedrivs en betydande kurativ verksamhet.

Att kammarkollegiet har tillstyrkt är givetvis något som kan återopas och tillmätas stor betydelse. Men det ger ju ändå inga pengar; dem skall vi besluta om här i riksdagen. Utskottet anser att med hänsyn till den återhållsamhet med utgiftsökningar som är ofrånkomlig kan vi inte tillstyrka att antalet bidrag till avlöning av sjömanspräster ökar.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag känner behov av att få säga några ord här, eftersom jag i många år har varit anställd just i Evangeliska fosterlandsstiftelsen och givetvis inser värdet av det arbete som stiftelsen har utfört också i svenska sjömanskyrkan i Liverpool. Det finns väl ingen i Sverige som i dag sätter i fråga värdet av sjömansprästernas arbete någonstans i världen. Det är ju inte bara för sjömännen utan även för deras anhöriga mycket värdefullt att denna verksamhet finns. Särskilt på mycket avlägsna platser, där sjömanskyrkor också finns, har det visat sig att prästerna fått tjänstgöra som kanske enda svenska kontakt för människor på resor av olika slag.

När jag nu ändå inte stöder reservationen, hänger det samman med att jag har inhämtat uppgifter om att det, sedan de i betänkandet redovisade framställningarna skrevs, har träffats vissa överenskommelser som gör att läget är helt nytt. Verksamheten i Liverpool kommer att skötas av en annan skandinavisk kyrka. För övrigt har frekvensen av anlöpande fartyg starkt gått ned i Liverpool – vad det nu beror på skall jag inte säga – och liggetiden är kort där. Fosterlandsstiftelsen ämnar under alla förhållanden avsluta sitt arbete i sjömansvårdens tjänst runt om i världen. Sjömansvårdsstyrelsen har däremot i dag intresse av en annan tjänst, i Beirut, som enligt uppgift kommer att inrättas redan den 1 juli. Utan att på något sätt invända mot det som skrivs i sak i motionen och reservationen stödjer jag dock utskottet.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Källstad och Enlund, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 18 Föredrogs jordbruksutskottets betänkanden:

Nr 14 i anledning av motioner om åtgärder till stöd för laxfisket

Nr 16 i anledning av motion om reglering av täkt inom vattenområde

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 19 Ang. samordningen mellan arbetsmarknadspolitiken, lokaliseringspolitiken och näringspolitiken

Herr inrikesministern HOI.MQVIST erhöll ordet för att besvara herr *Angströms* (fp) den 14 mars framställda interpellation, nr 90, och anförde:

Herr talman! Herr Angström har frågat mig *dels* om jag avser att vidta åtgärder för att uppnå en bättre konjunktur- och marknadsmässig anpassning vid nyetablering av företag drivna av arbetsmarknadsstyrelsen eller med dess stöd, *dels* om jag instämmer i den principiella synen att för branscherna gällande priser skall tillämpas vid marknadsföringen av produkter från i interpellationen angivna företag *och dels* om jag avser att vidta åtgärder för att samordna åtgärder inom arbetsmarknadspolitik, lokaliseringspolitik och näringspolitik.

Vid planläggningen av industriella beredskapsarbeten och skyddade verkstäder tar AMS hänsyn till sådana konjunktur- och marknadsmässiga förhållanden som interpellanten berör i sin första delfråga. Det gäller särskilt branscher som är utsatta för en stark strukturomvandling. Styrelsen är sålunda inställd på att iaktta den största försiktighet vid utbyggnaden av skyddad sysselsättning inom den grafiska branschen som interpellanten särskilt har åberopat. Ett nära samråd förekommer här mellan AMS, Typografförbundet, Litografförbundet och Bokbindareförbundet.

När det gäller den av interpellanten uppmärksammade tillverkningen av träskor har AMS, enligt vad jag har inhämtat från styrelsen, strävat efter att tillverkningen inte skall medföra skadlig konkurrens. Produkterna säljs vid de industriella beredskapsarbetena helt på export och i de flesta fall till andra länder än dem som övriga fabrikanter exporterar till. Också i fråga om avsättningen från de skyddade verkstäderna har åtgärder vidtagits för att hindra direkt konkurrenseffekt på den öppna marknaden.

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

En grundläggande princip för verksamheten vid skyddade verkstäder och industriella beredskapsarbeten är att produkterna saluförs på samma villkor som gäller på den öppna marknaden. I enlighet härmed har AMS som tillsynsmyndighet för de skyddade verkstäderna föreskrivit, att verkstäderna måste kalkylera och prissätta sina produkter efter den öppna marknadens betingelser. Styrelsen tillämpar samma princip för de industriella beredskapsarbetena.

I anslutning till interpellantens tredje delfråga vill jag understryka att det har varit en kontinuerlig strävan från regeringens sida att samordna sysselsättningspolitiken i vid mening. I fråga om arbetsmarknadspolitiken och lokaliseringspolitiken har behovet av en helhetsbedömning tillgodosetts genom samordnad handläggning på både verksplanet och departementsplanet. Arbetsmarknadspolitiken, lokaliseringspolitiken och industripolitiken samordnas på det centrala planet genom att frågor av större vikt bereds av finans-, inrikes- och industriministrarna gemensamt. Härutöver förekommer fortlöpande samarbete mellan berörda departement, bl. a. i gemensamma arbetsgrupper. I syfte att förbättra samordningen på verksplanet och det regionala planet görs för närvarande en utredning om olika möjligheter till effektivisering, förenkling och samordning. I samband med beredningen av kommerskollegieutredningens förslag om ett nytt centralt näringspolitiskt verk aktualiseras bl. a. frågan om den regionala organisationen för olika regionalpolitiska och industripolitiska insatser.

Herr ÄNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar inrikesministern för svaret på min interpellation.

Då det gäller den principiella inställningen till de problem och samordningsfrågor som jag berört i interpellationen konstaterar jag att inrikesministerns åsikter har en mycket nära samstämmighet med mina egna. Inrikesministern anger i sitt svar följande policy: hänsyn skall tas till konjunktur- och marknadsmässiga förhållanden vid startandet av tillverkningar i AMS:s regi, ifrågavarande verkstäder skall kalkylera och prissätta sina produkter efter den öppna marknadens betingelser, och regeringen syftar till att samordna sysselsättningspolitiken i vid mening. Dessa målsättningar är bra, och jag tror att denna deklaration är ytterst värdefull. Det råder nämligen inom vida kretsar av mindre och medelstora företag en uttalad oro på grund av att man känner sin existens hotad av den konkurrens som uppträtt på olika marknader från AMS-företagens sida, en konkurrens som företagarna uppfattat som icke baserad på lika villkor.

Detta är alltså en målsättning som är deklarerad, och jag konstaterar då att det råder en viss skillnad mellan den målsättningen och verkligheten. Samordningen mellan statens olika instanser på arbetsmarknaden fungerar inte heller som den skall. Jag vill här klargöra det med några exempel.

I min interpellation har jag berört situationen inom den grafiska branschen. Där råder för närvarande en markant överproduktion. Flera företag är nedläggningshotade, och en stor procent av de anställda är

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

arbetslösa. I det läget är det självklart att det bland både företagare och anställda har skapat ytterligare irritation och oro att de skyddade verkstäderna och en del andra företag i AMS:s regi förbereder eller har under etablering en ökad produktionskapacitet. Typografer och andra anställda i den grafiska branschen har också uppvaktat AMS och påtalat förhållandet samt protesterat mot den bristande kontakten.

Ett nytt inslag i denna bild är också de kontorsarbetscentraler som har upprättats inom arbetsförmedlingarna. Från början var det meningen att dessa centraler enbart skulle syssla med internt tryck för arbetsförmedlingarna, men på flera håll har verksamheten svällt, och centralerna har börjat gå ut på öppna marknaden och konkurrera med de redan etablerade tryckerierna. Detta har de fackliga organisationerna reagerat mot. Jag kan här citera vad sekreteraren i Svenska typografförbundets avdelning 34 säger i en tidningsintervju den 7 februari i år: "Vi reagerar mot arbetsförmedlingens uttalande att den inte kan ta hänsyn till någon speciell bransch när det gäller att skapa nya sysselsättningar. Beklagligt är också att vi typografer inte fick komma till tals och säga vår mening när kontorscentralen inrättades. Den berör ju vår arbetsituation." Samma tongångar går igen i facktidskriften Grafisk revy som också klagar på den bristande kontakten och samordningen.

Inrikesministern säger i sitt interpellationssvar beträffande den grafiska branschen att det förekommer ett nära samråd mellan AMS, Typografförbundet, Litografförbundet och Bokbindareförbundet. Jag tror att det finns skäl att kontrollera hur detta samråd fungerar i verkligheten. Jag har följt händelserna inom den grafiska branschen rätt noga under sista tiden, och det råder uppenbara brister när det gäller samrådet. Men jag vill också beteckna det som positivt att AMS faktiskt tagit intryck av de framställningar och uppvaktningar som gjorts i ärendet och avsevärt modifierat sina utbyggnadsplaner. Detta gäller också den beslutsfunktion som landstingen likaväl som vissa kommuner har då det gäller skapandet av nya skyddade verkstäder.

Prisfrågorna är också ett problem inom den grafiska branschen. Ett exempel: Umeå stad skulle köpa en omslagsmapp för ett visst ändamål. Det lägsta anbudet från en privat företagare låg på drygt 2 000 kronor. Det var ett mycket pressat bud, typiskt för branschen; bara kostnaden för kartongen i mappen gick på 1 500 kronor. En skyddad verkstad kom med ett bud för den färdiga mappen med tryck som var lika med kostnaden för kartongen. Det är klart att det inte går att konkurrera mot en sådan prissättning.

Även i träskobranschen som helhet är läget utomordentligt kärtvt. Inrikesministern säger att tillverkningen från AMS-företagen i stort sett säljs på export. Den inriktningen har också de övriga företagen i branschen, och de har stora bekymmer för framtiden därför att de på den internationella marknaden har stött på konkurrens från AMS-stödda företag. De är bekymrade för den konkurrens det innebär och den överproduktion det medför. De har stora svårigheter att bli av med vad de producerar. Detta är en branschbild just nu.

Jag har i min interpellation berört två speciella företag i Norrland, ett i Lycksele och ett i Skellefteå. De har fått lokaliseringstöd i olika former

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

av samhället, både lokalt och centralt. Företaget i Skellefteå fick helt nyligen statsbidrag för att öka sin lagerhållning. Det tycker jag var bra med hänsyn till det marknadsläge som råder, men det är inte bra att denna ökade lagerhållning är framtvingad av den överproduktion på marknaden som jag nyss skisserade. Här tycker jag att man med visst fog kan konstatera att samordningen inte fungerar.

Fabrikantföreningen inom träskobranschen har också varit kallad till ett extra sammanträde med anledning av arbetsmarknadsstyrelsens agerande i branschen, och man har begärt och – förmodar jag – nu inlett förhandlingar med AMS. Träskofabrikationen sysselsätter närmare 3 000 personer, och exporten av träskor uppgår till den aktningssvärda summan av 39 miljoner kronor per år. Det säger en del om träskofabrikationens betydelse, att exportvolymen för övriga skoindustrier stannade på 25 miljoner kronor per år.

I min egen hemkommun hade vi för en del år sedan ett företag som konstruerat ett bra takräcke till bilar. Det hade en god avsättning, företaget gick bra och sysselsatte rätt många arbetare. Takräcket gick dock inte att patentskydda, och snart tog en skyddad verkstad upp tillverkningen och sålde produkten för obetydligt över halva priset. Företaget i Lycksele tvingades lägga ned tillverkningen.

De exempel som jag här har plockat fram visar att den AMS-stödda produktionen i många fall inte varit anpassad till rådande branschläge och till konjunkturen. Det är nödvändigt att branscherna som AMS avser att etablera sig i undersöks mycket noga i fråga om marknader, priser och lönsamhet och vilka effekter i övrigt en ökad produktion kan få. En klar riktpunkt bör naturligtvis vara att verksamheten inte leder till arbetslöshet vid redan etablerade företag. Jag har full förståelse för att problematiken i många fall är svårlöst, men jag är inte tillfredsställd med de ansträngningar som hittills gjorts för att klara den. Det har blivit för många misstag, och många människor har kommit i kläm genom detta. Den här problematiken har jag själv varit involverad i som ansvarig för denna sektor inom Västerbottens läns landsting. Jag vet att det är svårt att hitta det rätta produktalet. Det fordras också en noggrann kontroll då det gäller prissättningen, för det finns befattningshavare som har helt andra ambitioner än vad beslutsfattarna har. Men där vill jag påpeka att priskontrollen och även den därmed förbundna kvalitetskontrollen är av utomordentligt stort värde. Man skall kunna få en marknadsanpassning i fråga om priser och det därmed förenade konkurrensläget.

Beträffande samordningen av sysselsättningspolitiken i vid mening hälsar jag med tillfredsställelse den utredning som inrikesministern omnämner för samordningen och effektiviseringen av arbetet på verksplanen och det regionala planet liksom kommerskollegieutredningens förslag om ett nytt centralt näringspolitiskt verk och de slutledningar som man kan dra i anslutning till detta arbete.

Sist, herr talman, vill jag understryka vikten och värdet i stort av den insats som AMS gjort och gör för att lösa sysselsättningsfrågorna. Som norrlänning har jag haft tillfälle att konstatera detta. Men när åtgärderna slår snett och skapar nya svårigheter måste detta påtalas och rättas till. Helhetsintrycket av inrikesministerns svar är också tillfredsställande i

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

detta hänseende, och de aviserade åtgärderna och utredningarna för att nå fram till en bättre samordning inger förhoppningar.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Jag vill helt kort ge några synpunkter som gäller herr inrikesministerns svar på den tredje delfrågan i interpellationen, där statsrådet talar om en kontinuerlig strävan från regeringens sida att samordna sysselsättningspolitiken i vid mening och där det också nämns om de överläggningar som äger rum över departementsgränserna mellan finans-, inrikes- och industriministrarna.

Mina synpunkter vill jag framföra genom att ta en mycket enkel bild, där jag jämför Aktiebolaget Sverige med ett vanligt enkelt företag. Om en företagare med många produktionsgrenar — det må gälla ett familjejordbruk eller ett storföretag — skulle ägna huvudintresset åt de svaga sektorerna i sin tillverkning och lämna de starka delarna så att säga åt sitt öde eller sköta dem med vänster hand, finns stora risker att hela företaget så småningom kommer på obestånd.

Man kanske kan säga att den svenska näringspolitiken i någon mån har hanterats på det sättet. Största intresset har ägnats åt den statliga företagsamheten som uppenbarligen bär sig ganska dåligt och som svarar för bara 5 procent av produktionen. Därefter har man intresserat sig för brandkårsutryckningar, dvs. i och för sig helt nödvändiga arbetsmarknadspolitiska åtgärder i AMS:s regi som sätts in, när sysselsättningen är hotad, när en region behöver lokaliseringssöd eller när ett företag har kommit i svårigheter. De åtgärderna är naturligtvis helt nödvändiga, och vi är alla tacksamma för dem. Men man måste då ha klart för sig att de inte på minsta sätt minskar risken för en fortsatt tillströmning av nedläggningshotade företag som behöver liknande stöd.

Skall den tillströmningen minskas måste i stället generella åtgärder sättas in för att förbättra hela det ekonomiska klimatet för svenskt näringsliv. Jag vill här i korthet nämna fyra punkter.

Den första är att vårt förhållande till EEC måste klaras ut. Ovissheten på den punkten har enligt min mening bidragit till att man har vilat när det gäller investeringarna, man har varit oviss, och så har resultatet blivit minskad sysselsättning.

Det andra: Näringspolitiken måste gälla hela näringslivet. Förutom de selektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder som regeringen sätter in fordras generella åtgärder. Exempel på sådana har tidigare nämnts i debatten om arbetsmarknadspolitiken, förändringar i fråga om moms och arbetsgivaravgifter i konjunkturpolitiskt syfte, investeringsskatter respektive investeringsbidrag i hög- respektive lågkonjunktur.

En tredje synpunkt: Åtgärderna måste planeras i tid. Vi vet att en konjunkturcykel, alltså tiden mellan två låg- eller två högkonjunkturer, i regel är fyra fem år. Det bör då även stå ganska klart att man måste bekämpa konjunktursvängningarna inte i första hand genom åtgärder som sätts in när man redan är i ett bottenläge, åtgärder som kanske tar ett halvår och mer att genomföra och vilkas verkningar inte blir effektiva förrän efter ytterligare något halvår.

För det fjärde: Vi vill att alla slår vakt om arbetsmarknadsparternas

förhandlingsfrihet. Men detta hindrar inte att man måste efterlysa en mer samordnad avtalsrörelse. Det har i viss mån blivit så, att den helt konkurrensberoende offentliga sektorn har blivit tongivande i avtalsrörelsen. I stället måste man väl fråga sig vad den av konkurrens hårt pressade industrin och de industrigrenarna orkar med. De saknar ju statens möjligheter att genom ett ökat skatteuttag finansiera högre löner.

Jag nöjer mig med de här punkterna. Anledningen till att jag vill föra fram dem är att jag finner det mycket värdefullt att inrikesministern här har talat om de överläggningar som äger rum över departementsgränserna. Jag vill uttala den förhoppningen att man då tar med alla de synpunkter som är av utomordentligt stor vikt när det gäller arbetsmarknadspolitik och sysselsättning. Den begränsning av resonemanget som man ibland tycker sig märka tror jag är den främsta orsaken till att effekterna inte blir tillräckligt goda.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag lyssnade med stort intresse på herr Ångströms synpunkter. Herr Ångström menade att mitt svar tillfredsställde honom åtminstone i väsentligheterna, om jag förstod honom rätt. Jag vill gärna understryka att vi är mycket angelägna om att statens stöd till skyddade verkstäder, arkivarbeten eller i form av lokaliseringsstöd till etableringar inom stödområdet skall resultera i en verksamhet som inte allvarligt stör näringslivet i övrigt.

Jag vill försäkra att det, som herr Ångström också själv konstaterade, kan vara en grannlaga uppgift att göra den här avvägningen. Det finns nämligen en benägenhet hos företagen att i första hand vara intresserat av den egna situationen, alltså att företaget skall gå bra, att de anställda har arbete, att man skall slippa konkurrens osv.

Detta är begripligt. Det är emellertid inte alltid vi kan lyssna på och följa de råd som då kommer. Om man antar att det kan vara möjligt att vidga marknaden här i landet för en viss produkt kan man ändå inte följa dem som gör invändningar mot en nyetablering. Därför är det här ganska svårt.

Jag tror nog, herr Ångström, att man bör vara medveten om att om vi skall få ut någon effekt av lokaliseringspolitiken och om vi skall kunna komma till rätta med den väldiga obalans i fråga om utkomstmöjligheter som föreligger mellan landets norra och landets sydligare delar, får vi inte alltid vara så finkänsliga på den här punkten. Vi måste se det i stort och försöka inse betydelsen av att kunna uppnå en ökad industrialisering i norr. Jag har varit utsatt för kritik i enskilda fall när det har gällt beslut som har haft till syfte att åstadkomma nyetablering i landets norra delar. Vi försöker så långt som möjligt följa de principer som är fastslagna, men även med den utgångspunkten ställs man ibland inför ett besvärligt avgörande.

Jag önskar att företagen i allmänhet visade ett större intresse för att skapa sysselsättningsmöjligheter för de personer som av olika skäl kan vara svärplacerade. Det skulle vara mycket bättre om vi inte hade 10 000—11 000 personer i skyddade verkstäder och bara 1 500 i halvskyddad verksamhet. Det vore önskvärt att vi kunde få fler företag

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

att ta vara på de möjligheter som finns att med statligt bidrag åstadkomma arbetsplatser där handikappade kan sysselsättas. Jag vill gärna se som en möjlighet att de förbättrade bidrag vi nu ger i det avseendet kunde utnyttjas av företagen. På det viset skulle vi kunna komma ifrån åtminstone en del av den besvärliga konkurrens som man riskerar eljest kan uppkomma.

Herr talman! Herr Enlunds inlägg gick enligt min mening utanför ramen för vad frågan gäller. Det var ett vidare perspektiv på hela företagsamhetens situation i landet, och jag känner mig inte frestad att gå in på den diskussionen i dag, även om jag hade haft anledning att göra åtskilliga invändningar mot herr Enlunds anförande på den punkten.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! Får jag först instämma i herr Ångströms yttrande.

Sedan jag gjort det kanske jag också får berätta för inrikesministern att man, när man är ute och träffar företagare i varje fall inom den mindre och medelstora industrin ofta får en känsla av att det — trots alla försök som görs och trots den inställning som inrikesministern och departementet och arbetsmarknadsstyrelsen har — ändå inte lyckats att skapa konkurrens på lika villkor mellan s. k. skyddade verkstäder och andra företag.

Detta är tråkigt, eftersom jag tror att den goda viljan finns hos inrikesministern. Näringslivet har en känsla av att det inte är helt rättvist.

Jag noterar naturligtvis med stor tillfredsställelse att både inrikesministern och AMS är inställda på att iakttaga försiktighet och att man vill ta hänsyn till olika förhållanden. Men det verkar inte i praktiken på det viset. Vi inom näringslivet skulle vara mycket glada, om man kunde göra något åt detta och kanske kolla upp det litet bättre än man för närvarande har tillfälle till.

Jag har ett alldeles dagsfärskt exempel. För en halvtimme sedan avslutade vi ett sammanträde i den arbetslöshetskassa som finns för företagare. I den stora trave av ansökningar som behandlades i dag — tyvärr med flertalet från Norrland — fanns två eller tre ansökningar från företagare där skälet till arbetslösheten var att AMS hade igångsatt en arbetsplats på orten. Detta hade medfört att dessa två—tre inte hade någon sysselsättning. När ett sådant läge uppstår att man bara måste flytta från den ena platsen till den andra, är det inte lyckligt. Inrikesministern säger också att det är angeläget att inte allvarligt störa det befintliga näringslivet.

Tyvärr visar emellertid erfarenheten att den av AMS bedrivna verksamheten är ett irritationsmoment och att den t. o. m. medverkar till att många måste minska eller lägga ned sin rörelse.

Vid ett sammanträde, som vi skall ha i början på maj i Gävleborgs län, skall vi i annat sammanhang just ta upp problemet om hur man skall ordna i fråga om konkurrensen mellan de skyddade verkstäderna och det enskilda näringslivet. Vi måste lösa problemet på något sätt. Jag hoppas att vi skall lyckas bättre än vi gjort hittills.

Ett liknande fall finns i Skellefteå. Där gäller det den grafiska branschen, som just nu är särskilt utsatt, när den kanske också får

vidkännas en extra beskattning. Där har man startat en utbildningsverksamhet och samtidigt försvårat för de övriga.

Såsom inrikesministern sagt både i svaret och i ett senare anförande hoppas han att de arrangemang som AMS vidtar i fråga om skyddad sysselsättning inte skall störa det ordinarie näringslivet. Jag delar helt inrikesministerns uppfattning, att det naturligtvis vore bättre om vi kunde placera åtminstone en del av dessa människor i andra företag i stället för i skyddade verkstäder. Jag tror inte att detta vore uteslutet under förutsättning att man skulle kunna få motsvarande ekonomiskt stöd för dem det gäller. Jag har en känsla av att de mindre och medelstora företagen alls inte är omöjliga på den punkten. Men det är klart att ett litet företag eller ett företag över huvud taget inte har råd att placera dessa människor på enbart egen bekostnad utan det behöver motsvarande stöd som utgår till en skyddad verkstad. Faktum är också att det för samhället blir billigare på det viset.

Årets riksdag har varit rätt återhållsam, framför allt då det gäller att placera ungdomar i näringslivet för utbildning. Tyvärr har man skurit ned anslagen för yrkesutbildning under innevarande år, vilket jag beklagar. Men vill inrikesministern medverka till att det blir bättre stöd till de företag som är beredda att åta sig en sådan utbildning eller omskolning eller placering av handikappade i det enskilda näringslivet, tror jag att många av våra företagare är beredda att medverka.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Låt mig först säga att jag tror det är möjligt att öka den halvskyddade verksamheten, att få företagare intresserade av att verka på det området i större utsträckning, om man kan, som jag har föreslagit, differentiera stödet med hänsyn till graden av handikapp. Jag tror att det vore en väg att gå.

Den problematik, som herr Angström har tagit upp i sin interpellation och som nu har diskuterats här en stund, berör många företag i olika branscher. Det kan enligt min mening inte nog understrykas hur viktigt det är i det här sammanhanget att den vänstra handen verkligen vet vad den högra gör, dvs. att det sker en effektiv samordning mellan arbetsmarknadspolitik, lokaliseringspolitik och näringspolitik.

Inrikesministern har mycket kraftigt understrukt, och jag vet det också, att det inte är så lätt att göra de riktiga bedömningarna. Utvecklingen kan gå i en helt annan riktning än vad bedömnarna, vi andra har tänkt oss. Det är jag fullt medveten om.

Samtidigt står det ändå klart att man i regel har möjlighet att konstatera hur situationen är inom den aktuella branschen. Det problemet berör ingalunda endast industriella beredskapsarbeten och skyddade verkstäder, utan det slår över hela fältet.

Vi har inom min kommun en fabrik som berörs av den här problematiken. Det är en fabrik som framställer lamellträ. Den har med delvis statliga medel – staten har gått in som delägare genom sina

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

speciella organ — byggts ut och har för närvarande relativt stor kapacitet. Den kapaciteten kan dock inte alls utnyttjas. De tre stora fabriken på området kör i dag, enligt uppgifter som jag fått, med 60—70 procent av sin kapacitet i endagsskift. De har ju också möjlighet att genom skiftarbete öka produktionen i mycket stor utsträckning, men det är ju en annan sak.

Samtidigt som detta förhållande föreligger håller man på att planera för en ny stor fabrik inom samma bransch i Stugum. Också detta sker med delvis statliga medel. Man frågar sig hur det kommer att gå med t. ex. Ljusdalsfabriken i den situation som så småningom kommer att föreligga.

Jag missunnar givetvis inte alls Stugum ökade sysselsättningsmöjligheter. Tvärtom är jag angelägen om att man där skapar nya sysselsättningsstillfällen. Men det bör vara i en bransch där läget är ett annat än inom den här branschen. Om man gör en utbyggnad som går väsentligt över vad efterfrågan är, försvårar man ju för alla företagen. Det tycker jag är olyckligt.

Jag sympatiserar för övrigt givetvis med den målsättning som inrikesministern gav uttryck för i sitt svar. Där talar han om denna samordning. Jag tycker att det är värdefullt, och dessa synpunkter kan jag helt instämma i. I likhet med herr Ångström efterlyser jag dock en bättre överensstämmelse mellan målsättningen och agerandet i de enskilda fallen. För resten så har vi ju inte bara den här fabriken som jag nu har talat om. Vi har i vår kommun också en träskofabrik som för närvarande arbetar mycket fint, men där har vi också vissa farhågor inför det som håller på att ske. Därför vill jag också stryka under vad herr Ångström här har efterfrågat, nämligen en bättre och effektivare samordning.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Det är ju ett ganska intressant förhållande att när tre ledamöter här i riksdagen som alla är bosatta just inom de delar av landet, där vi har all anledning att försöka hjälpa till med att starta nya företag eller utvidga verksamheten, skall redogöra för sin uppfattning så blir slutsatsen att de rekommenderar stor försiktighet när det gäller etablering av nya företag inom stödområdet. Jag är rädd för att det inte skulle ha blivit många företag om vi vid bedömningen i synnerhet av lokaliseringsärendena skulle ha lyssnat på alla goda råd som kan komma. Både i fråga om lameller och spånskivor har vi väl ofta hört att nu får det inte komma fler industrier, det går inte. Men samtidigt är det många företag som likväl håller på att planera en fortsatt utbyggnad.

När det gäller en sådan vara som trä, som är en av de stora produkterna för oss och som vi under åren har kunnat sälja ute i världen, måste vi ha den utgångspunkten att det skall vara möjligt att vidga marknaden. Det gäller en produkt där våra förutsättningar bör vara ganska goda att konkurrera med andra länder. Därför skulle jag gärna vilja ha något mer av optimism i det avseendet och inte bara uttryck för att man faller undan och ställer sig frågan: Finns det nu hundra procentiga garantier för att produkten kan säljas så att vi kan få ett fullständigt

utnyttjande av anläggningen? Ibland får vi vara inställda på att det kan dröja innan vi kan nå en sådan situation, men jag tycker det är väldigt viktigt att det finns optimism också i lokaliseringspolitiken.

Man har gått förbi ett annat problem, som vi också ofta möter. Det gäller lokaliseringsärenden där företag flyttar från en ort till en annan. Dess bättre har en del företag flyttat från södra och mellersta Sverige upp till Norrland eller till skogslänen och vid den flyttningen kommit i åtnjutande av ett stöd. Men då är det inte ovanligt att vi får uppvaktningar från den ort som förlorar företaget. Det kan en och annan gång finnas skäl att säga att det här bör vi kanske dröja med en smula. Vi bör kanske ge tid för anpassning för den ort som får acceptera att mista företaget i fråga. Men oftast får man väl då säga till folk att det är dock mycket lättare för er i södra och mellersta Sverige att få arbete än det är för folk i, ja varför inte säga Lycksele eftersom herr Ångström bor där. Vi ser det mer angeläget att skapa en industri där och ge ett utbud av hyggliga arbetsmöjligheter för befolkningen. Vi vet ju — det visar statistiken — att arbetslösheten är större i Norrland. Möjligheterna att få arbete säg för gifta kvinnor — det har jag haft anledning påpeka tidigare — är väsentligt mycket sämre i skogslänen. Jag skulle kunna fortsätta att räkna upp dessa obalansproblem, som vi ju alla känner till och ständigt måste ha uppmärksamheten på.

Om vi skall ha framgång med denna politik, kan vi inte bara ängsligt väta fingret och fråga vart det blåser, utan vi får försöka följa en bestämd handlingslinje. Jag vill erkänna att denna visserligen inte får vålla svår skada på annat håll, men vi får ändå vara beredda att göra de avvägningar som långsiktigt är de bästa, och det kan ibland medföra vissa störningar på något annat håll.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Inrikesministern vidgade onekligen debatten litet grand med sitt senaste anförande. Om det efter mitt tidigare inlägg och den interpellation som jag har riktat till inrikesministern kvarstår några missförstånd om att det hos mig eller inom min hembygd skulle saknas optimism då det gäller etablering av företag och det därmed sammanhängande frågekomplexet vill jag säga, att det är en verksamhet som vi helt understöder. Vi är i våra trakter beredda att göra allt vad vi kan för att med de lokala möjligheter som vi har stötta under industridepartementets och inrikesdepartementets försök att hjälpa oss i detta avseende.

Jag har dock den uppfattningen, och jag tror också att den delas av vederbörande departementschefer, att marknadsbilden naturligtvis först bör vara klar. Om sådana etableringar snabbt misslyckas, skadar det ju själva idén om etableringar inom detta område.

En av de viktigaste vägarna att gå fram på är att till Norrland locka redan etablerade företag med kända och prövade produkter. För detta ändamål har man ju olika instrument. Jag vill framföra en vädjan i detta sammanhang, nämligen beträffande svårigheterna att skaffa arbete till de gifta kvinnorna, något som inrikesministern också talade om. Jag har erfarit att Algots har för avsikt att ytterligare öka sin industrietablering i Finland, och jag vet att man inom Skellefteområdet är beredd att göra

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

mycket stora lokala insatser för att få över en sådan typ av industri till detta område. Om inrikesministern och hans kolleger i regeringen, som har möjligheter att verka i detta sammanhang, ville understödja strävandena att få Algots till Skellefteå vore vi utomordentligt tacksamma. Inom Skellefteområdet behöver man speciellt en ökad sysselsättning för kvinnorna.

Då det gäller huvudpunkten i min interpellation, den AMS-understödda verksamheten i olika branscher, tror jag att vi måste försöka få till stånd flera skyddade platser i det redan etablerade näringslivet. Jag tror att också arbetstagarerna finner den största tillfredsställelsen i att endera få stanna kvar på sin normala arbetsplats, även om krafterna och förmågan börjar svikta, eller att komma utifrån och inlemmas i ett nytt arbetskollektiv i det normala arbetslivet. På denna punkt föreligger dock en betydande brist på information.

Det är nödvändigt att gå ut med en bred informationsdrive i detta avseende, vilken bör rikta sig till arbetsgivarorganisationerna, till Svenska arbetsgivarföreningen, till de olika branschorganisationerna. Det är min erfarenhet av de kontakter jag har haft i detta avseende, att man på många håll ännu inte känner till de möjligheter som erbjuds då det gäller att få ersättning för att anställa folk i halvskyddad sysselsättning. Det kan förefalla märkligt att informationen inte har slagit igenom, men så är faktiskt fallet.

Denna informationsspridning bör också ske till fackförbunden. Det finns fortfarande en kvardröjande konservatism mot att få en arbetskamrat med en lägre arbetstakt in i ett arbetslag. Där är det nödvändigt att åstadkomma en attitydförändring, och den kan åstadkommas om man riktar denna påverkansoffensiv även till dessa grupper.

Genom en bred uppslutning från arbetsgivarsidan och ifrån arbetstagarernas egna organisationer och en attitydförändring i båda fallen borde man kunna få en islossning då det gäller att få in flera människor i den halvskyddade sysselsättningen. I skyddade verkstäder sysselsätts i dag ca 12 000—13 000 personer mot bara ca 2 000 i den halvskyddade sysselsättningen. Det skulle vara en mycket god utveckling om vi kunde få ett omvänt förhållande men utan att minska andelen i skyddade verkstäder.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! Inrikesministern kom i sitt senaste inlägg in på lokaliseringspolitik över huvud taget och inte bara på de skyddade verkstäderna, som det kanske närmast fanns anledning att diskutera i samband med interpellationssvaret.

Jag vill gärna säga inrikesministern att helt naturligt är vi i vår landsdel och kanske i hela stödområdet mycket tacksamma för den lokaliseringspolitik eller de försök till lokaliseringspolitik som har bedrivits. Men tyvärr har åtgärderna inte lett till det resultat som vi alla skulle önska.

Det kan bero på många olika ting. Men framför allt vill jag framhålla, och det var inrikesministern också delvis inne på, att man måste iakttä större försiktighet än vad som hittills varit fallet då det gäller att starta nya företag, som kan konkurrera ut de redan befintliga. Enligt min

uppfattning bör man i stället – vilket har skett i många fall och det är vi glada åt; jag har ett mig mycket närstående exempel på detta – medverka med lokaler och lokaliseringsstöd till befintliga företag, som annars hade blivit utsanerade eller bortrationaliserade.

Jag tror, herr inrikesminister, att om det finns möjlighet att i fortsättningen i lokaliseringsspolitiken ta mera hänsyn till de befintliga företagen skulle vi få en säkrare och tryggare framtid: medverka i första hand genom generella åtgärder till en näringspolitik som tillgodoser de befintliga företagen och deras utveckling. Det är mycket angeläget att inte störa det ordinarie näringslivet genom nyetablering av företag eller anordnande av skyddade verkstäder, som ger det övriga näringslivets företrädare en känsla av att det inte finns möjligheter till konkurrens på lika villkor. Vi måste få bort den känslan som finns hos företagare litet här och var i landet just nu. Jag tror att vi kan uppnå detta om vi tar större hänsyn till de befintliga företagen, minska deras pålagor och skapa ett näringsvänligt klimat.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! När jag speciellt uppehöll mig vid företag som flyttar var det därför att de så att säga representerar problematiken i sammanhanget. Men jag vill understryka att detta inte betyder att jag anser att de skall ha försteg framför de företag som finns på orten. På den punkten kan jag ansluta mig till vad herr Nordgren sade. När vi får uppvaktningar från olika kommuner eller regioner i landet brukar vi vara ytterst angelägna att råda kommunalmännen att gå hem och ordna en liten lokal konferens kring dessa problem och kalla de företagare som finns på orten samt informera dem om de möjligheter som finns.

Här har exempelvis inom det inre stödområdet tillkommit det speciella stödet som gör att företagare som där ökar antalet anställda kan få ett tillskott, ett stöd, från staten under en följd av tre år.

Det är ytterst viktigt att man utnyttjar dessa möjligheter att låta ortens näringsliv expandera. Jag är angelägen att på den punkten ansluta mig till vad herr Nordgren säger.

Jag kanske inte gick utanför ramen för frågan, ty det gällde ju även den samordning som herr Ångström talade om när det gäller de olika aktiviteterna. Beträffande herr Ångströms önskemål att man skall informera vill jag upplysa om att arbetsmarknadsstyrelsen begärt att få disponera medel för att ordna konferenser på olika håll ute i landet och just där få tillfälle att informera om aktuella förändringar. En av de punkter som man där tar upp är de möjligheter till ett förhöjt, ett bättre bidrag som nu finns när det gäller anställning av handikappade och svårplacerad arbetskraft. Detta önskemål om en bättre information som herr Ångström framförde kommer således att tillgodoses.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag är tacksam och glad över att inrikesministern är optimist och villig att ta risker. Jag sätter stort värde på det och är tacksam för den hjälp som ges åt oss som bor i de utsatta områdena. Det

Nr 62

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

Torsdagen den
20 april 1972

*Ang. samordningen
mellan arbetsmark-
nadspolitiken, lo-
kaliseringspolitiken
och näringspoliti-
ken*

råder ingen tvekan på den punkten.

Vi är utomordentligt angelägna att få nya företag lokaliserade till oss. Men tyvärr är det inte nog att få en nyetablering. Det är också oerhört viktigt att de företag som kommer till oss har goda livsbetingelser, förutsättningar att leva. På den punkten har vi blandade erfarenheter som inrikesministern väl känner till.

Sedan vill jag bara understryka att samtidigt som vi är angelägna om att få nya företag till oss är vi oerhört angelägna om att slå vakt om de företag som vi redan har, att deras livsbetingelser inte äventyras. Det var utifrån den förutsättningen som jag talade här förut, och jag hoppas att inrikesministern inte missförstod det utan att han har klart för sig att vi trots det som jag sade förut är utomordentligt engagerade i en fortsatt lokaliseringspolitik och att den behövs i all utsträckning även i fortsättningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 20 Herr tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle bland två gånger bordlagda ärenden uppföras främst skatteutskottets betänkande nr 17, konstitutionsutskottets betänkande nr 17, finansutskottets betänkande nr 16, näringsutskottets betänkande nr 17 och civilutskottets betänkande nr 19 samt sist trafikutskottets betänkanden nr 7 och 8.

§ 21 Anmälades och bordlades följande motioner:

Nr 1659 av herr *Bohman m. fl.*

Nr 1660 av herr *Molin m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 66 med förslag till ändring i regeringsformen, m. m.

§ 22 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställts, nämligen av

Nr 176 Herr *Hallgren* (vpk) till herr justitieministern om effektivare skydd mot överfall på demonstrationståg:

Har statsrådet för avsikt att ta initiativ som kan leda till effektivare skydd mot organiserade överfall på demonstrationståg?

Nr 177 Herr *Hermansson* (vpk) till herr handelsministern om införande av ett nytt allmänt prisstopp:

Anser statsrådet de under det första kvartalet i år fortsatta prisstegringarna, särskilt på livsmedel, motivera en förnyad tillämpning av prisregleringslagen och införandet av allmänt prisstopp?

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 15.35.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 62

Torsdagen den

20 april 1972
